

Podzimní odpoledne v nemocnici.

Foto PhDr. Vladimír Panoušek

O CO NÁM DNES JDE

Vlna protestních shromáždění učitelů, zaměstnanců a studentů českých vysokých škol rozčeřila v nedávných dnech už tak dost neklidnou hladinu našeho veřejného života. Spouštěcím momentem protestních akcí se staly dvě miliardy, které byly vysokým školám přislíbeny, ale na něž se ve státním rozpočtu „zapomnělo“. Ve skutečnosti však jde o víc, než jen o zmíněné dvě miliardy. A problém se také netýká jen samotných vysokých škol, ale celého našeho národa. Můžeme si v této souvislosti připomenout slova, uvedená v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice, dokumentu MŠMT ČR (*Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání - nakladatelství Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8): „Úroveň vzdělání, kvalita i výkonnost vzdělávacího systému a především míra toho, jak společnost dokáže využít tvůrčího potenciálu všech svých členů, se staly rozhodujícím činitelem dalšího vývoje společnosti i ekonomiky.“

Ze stejného dokumentu se také dozvíme nejenom o vládním prohlášení, podle kterého by se výdaje na školství v ČR měly již do roku 2010 zvýšit z dnešních zhruba 4,5 % na 6 % HDP, ale také o úvaze dosáhnout tohoto cíle již v roce 2005. Rovněž počet studentů přijímaných na vysoké školy by se měl zvýšit - do roku 2010 - z dnešních 30 % na 40 % z příslušné věkové skupiny. Prioritou v kvantitativním rozvoji terciárního vzdělávání by měly být studijní programy vyšších odborných škol a na vysokých školách bakalářské studijní programy praktického profesního charakteru. Ale to samozřejmě neznamená, že vysoké školy a jejich fakulty, na kterých se ve studijních programech výrazně uplatňuje špičkový vědecký výzkum a výchova k vědecké práci, by měly být při financování opomíjeny. Jen těžko by se tyto fakulty (včetně lékařských) mohly podílet na špičkovém výzkumu, kdyby nemohly rozvíjet a modernizovat své vybavení k vědecké práci.

SLOVA

K ZAMYŠLENÍ

„Představa „euroamerické kultury“ chce vrátit Čechy tam, kam vždy již patřili a odkud byli na čas vnější silou vyrváni, má však i vyšší ambice: nabízí se jako idea moderního humanismu, obdařená sjednocující a zušlechťující mocí. Nepropadá však tato představa klamu a nestává se obětí vlastní zaslepenosti, když se domnívá, že stačí vypracovat seznam základních „lidských hodnot“, jejichž dodržování by přivedlo lidstvo k věčnému míru a všeobecnému blahobytu? Předkladatelům tohoto kodexu chybí odvaha, aby své morální desatero konfrontovali s panující realitou, provedli analýzu moderní skutečnosti a porozuměli tak tomu, co se dnes vlastně děje. Krize moderní doby nespočívá v tom, že se nejvyšší hodnoty znehodnotily a nebyly ještě nahrazeny hodnotami novými. Nihilismus, subjektivismus, vyprázdnění, globální nástup anti-ducha sužují moderní lidstvo proto, že se všechno na hodnoty přeměnilo a skutečnost je ovládána transformací, v níž se prosazuje univerzální směnitelnost, vyměnitelnost, nahraditelnost všeho a manipulovatelnost vším. Matka se nechová ke svému dítěti jako k hodnotě a zbožní neuctívají Boha jako hodnotu nejvyšší. Univerzální panství hodnot je již produkt záměny, která jako nepravda zachvátila moderní dobu.

V epoše, v níž se způsoby existence, „Daseinsformen“ nebo „existenciály“, vypařují na hodnoty, degraduje se konkrétnost slov „jsem“, „jsi“, „jsme“, „jest“ a „být“ na subjektivnost a svévoli hodnocení a hodnot. „Povýšení“ jsoucna na hodnoty, vyšší a nižší, duchovní a materiální, ohlašuje pokleslost a pád.“

Úryvek z eseje Karla Kosíka „Oběti ideologie: asiatismus a evropanství“. In Kosík, K. *Jinoch a smrt*. Praha : nakladatelství Hynek, 1995. ISBN 80-85906-14-7.

Současná situace ve financování vysokých škol nnesvědčí pro vůli centrálních orgánů naplňovat Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. A tak není divu, že akademické obce vysokých škol a jejich fakult přistupují k protestním akcím.

Redakce

Prohlášení přijaté na shromáždění členů akademické obce a dalších zaměstnanců Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze dne 17. října 2001

My, akademičtí pracovníci, studenti a další zaměstnanci Lékařské fakulty v Hradci Králové UK v Praze jsme se sešli dne 17. října 2001 v souvislosti s kritickou situací, která vznikla ve financování vysokých škol, a konstatujeme, že:

- Protestujeme proti dosavadnímu řešení problematiky financování vysokých škol. MŠMT flagrantně porušilo dohodu mezi představiteli VŠ a MŠMT (která stanovila financovatelný nárůst počtu studentů a navýšení finančních prostředků alespoň o 2 mld. Kč pro vysoké školy v r. 2002). Současný návrh rozpočtu nedovoluje ani udržet stávající úroveň naší fakulty, UK a vysokého školství obecně a vylučuje její další rozvoj. Dále se zvětšuje rozdíl podpory státu pro vysoké školství v ČR a ve vyspělých evropských zemích. Jde o zřetelný projev dlouhodobé neochoty státu převzít svůj díl zodpovědnosti za rozvoj vysokého školství.
- Považujeme současný stav za dále neudržitelný, pokračování tohoto stavu by nevyhnutelně vedlo k dalším destruktivním dopadům nejen na naši fakultu, Univerzitu Karlovu a další vysoké školy, ale obecně na úroveň vzdělanosti populace České republiky.
- Pokud nedojde k dohodnutému navýšení prostředků na vysoké školy, bude mít tato skutečnost přímé následky na provoz a činnost naší fakulty. Současný finanční stav ohrožuje kvalitu vzdělávání i výzkumu, hrozí mj. odliv pedagogů mimo fakultu a v návaznosti potom hrozí i ovlivnění kvality studijních programů, omezení projektů výměnných stáží našich studentů, přijímání studentů do postgraduálního studia i rozvoje mezinárodní spolupráce. Fakulta by byla též přinucena omezit počet přijímaných studentů v roce 2002.
- Vyslovujeme plnou podporu Deklaraci Akademického senátu UK v Praze ze dne 12. 10. 2001 a aktivitám rektora UK, cíleným ke konstruktivnímu řešení této kritické situace.
- Vyslovujeme podporu protestním akcím, kterými upozorňují další vysoké školy veřejnost na současnou kritickou situaci ve vysokém školství.
- Vzhledem k tomu, že standardní vyjednávací postupy na různých úrovních k nápravě kritického stavu nevedly, je nutné upozornit na tuto situaci širokou veřejnost a obrátit se na ni s žádostí o podporu.
- Vyzýváme všechny parlamentní strany ke konstruktivnímu řešení situace ve financování vysokých škol.

Shromáždění členů akademické obce a dalších zaměstnanců Lékařské fakulty v Hradci Králové UK v Praze dne 17. října 2001 proto žádá, aby Akademický senát spolu s děkanem fakulty zvážili případné další kroky, podporující snahu o dohodnuté navýšení rozpočtu pro vysoké školy.

Pokud odpovědní činitelé nepochopí argumentaci vysokých škol, vyzývá toto shromáždění Akademický senát a vedení Univerzity Karlovy ke koordinaci dalších, důraznějších protestních akcí.

Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc.
děkan Lékařské fakulty UK v HK

Doc. MUDr. Vladimír Geršl, CSc.
předseda AS Lékařské fakulty UK v HK

Pozvání na výstavu

Počátkem prosince 2001 bude ve výstavních prostorách v I. patře budovy teoretických ústavů Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze (Šimkova ulice 870) otevřena druhá část výstavního cyklu „**JAN SMIT - Fotografie**“, nazvaná „**PŘÍBĚHY ČESKÝCH GOTICKÝCH MADON**“. Výstava, zahrnující autorův výběr ze souboru fotografií českých gotických madon, potrvá asi do poloviny ledna. Přesný termín zahájení výstavy bude oznámen vývěskami na Lékařské fakultě a ve Fakultní nemocnici.

SVĚT SE MĚNÍ

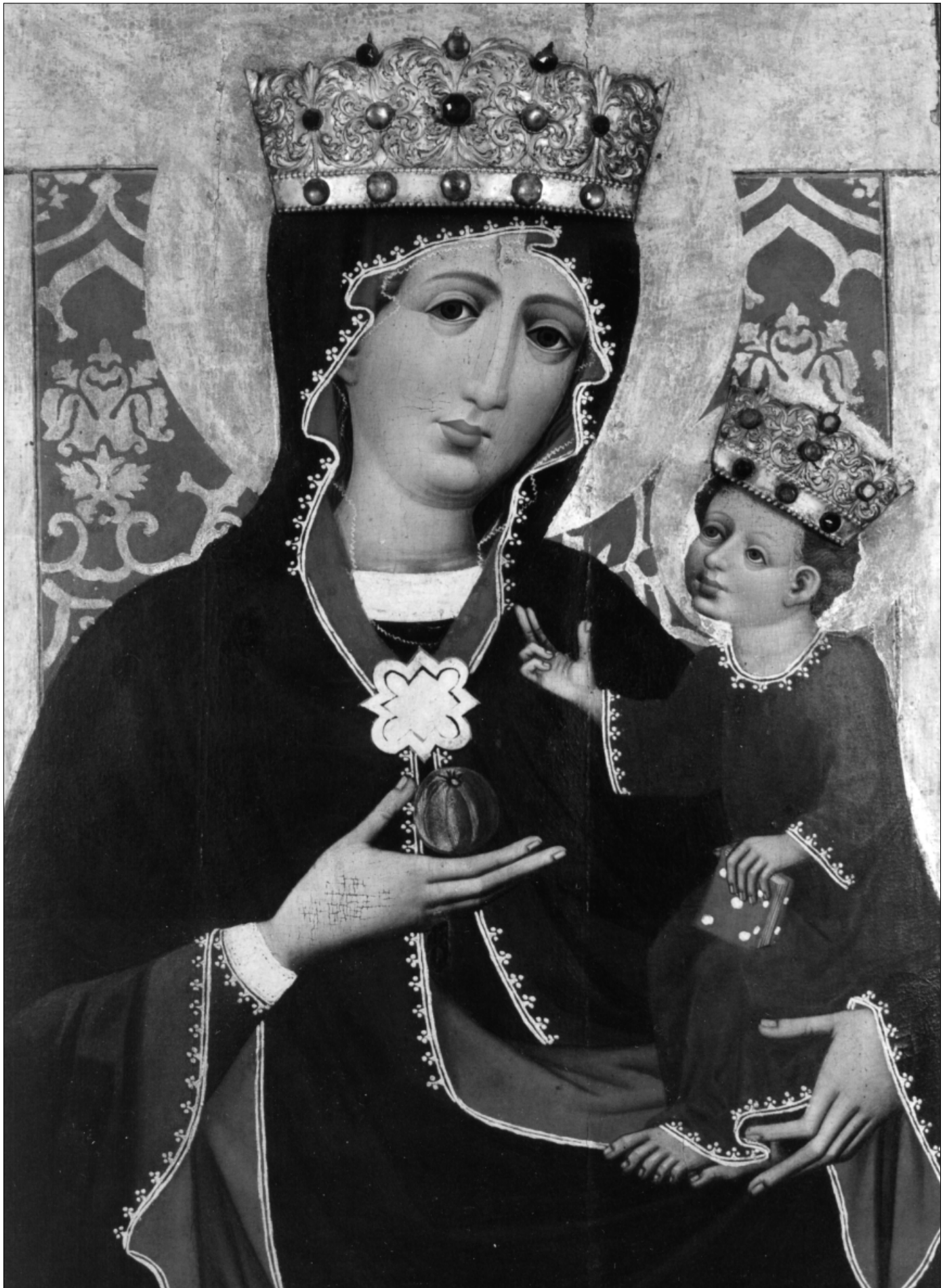
(fejeton)

Není to tak dávno, co se v druhé polovině dvacátého století svět zabýval problémem „postadolescence dvaceti až třicetiletých“ a etolog Konrad Lorenz (*Osm smrtelných hříchů*, Praha: Panorama, 1990) s obavami varoval před genetickou degradací u mladé generace. Uběhlo jen pár desítek let a doba jako by dávala za pravdu těm, kteří tehdy ono prodlužování adolescence neviděli tak černě. Skutečně se zdá, že to byla jen obranná reakce mladých lidí, kteří jako první vstupovali do obtížně uchopitelného, globalizujícího se společenského světa.

Tedy ne že bychom dnes už neznali žádné adolescentně egoistické třicátníky, zaměřené jen na sebe samé a vyžadující péči o sebe od druhých, včetně příslušníků starší generace. Ale rozhodně už nejde o nějaký masový jev. Naopak se občas můžeme setkat s tím, že mladí, teprve dospívající jedinci mají rozumnější postoj ke světu kolem, než někteří lidé ve středním věku.

Když říkám „rozumnější“, nemám na mysli míru inteligence nebo tu někdy až nepochopitelnou schopnost dnešních adolescentů komunikovat s počítači. Mírním tím slovem schopnost nahlédnout věci až k samé jejich podstatě, a také schopnost vidět nezkrasleně i sama sebe. Přečetl jsem si nedávno v sobotní příloze novin článek o dospívajících, kteří si vydělávají práci na počítačích. Zaujalo mne doznání jednoho z těch mladíků, jenž údajně odešel v patnácti letech z domova a v šestnácti zanechal školy, aby si pomocí počítače začal vydělávat: „...už jsem pochopil, že vzdělání je důležité. Za rok se chystám studovat ekonomku, dálkově.“ (*Magazín Práva*, 20. 10. 2001). Možná jsem přílišný optimista, ale cítím v těch slovech i zárodek pochopení, že nelze zaměňovat cíle a prostředky. A tak ten výrok také srovnávám s počínáním některých „dospělých“. Třeba těch, kteří sice rádi mluví o potřebě „humanizovat“ vzdělávání, ale z jejichž reálného konání vyplývá, že zavést počítače a Internet do základních škol považují za nejdůležitější úkol dneška. Docela mám obavu, že řešení otázky vztahu a komunikace mezi učitelem a žákem zůstane zase stranou.

Luděk Ledříček

Madona Kamennoujezdská. Foto Jan Smit (z připravované výstavy na LF UK)

2. mezinárodní sympozium studentů a profesorů UNIVERSITY AND ITS STUDENTS 2001

Ve dnech 12. - 15. září 2001 se konalo v Praze 2. mezinárodní sympozium Univerzita a její studenti 2001. Prezidentem sympozia byl profesor Severin Daum. Záštitu nad sympoziem převzal rektor Univerzity Karlovy prof. Ivan Wilhelm. Při slavnostním zahájení sympozia v Aula Magna Karolina profesor Wilhelm přivítal přítomné a uvedl, že velmi příznivý ohlas prvního sympozia na toto téma, konaného u příležitosti oslav 650. výročí založení Univerzity Karlovy, vedlo k rozhodnutí vyhovět přání účastníků prvního sympozia a poskytnout možnost pokračovat v diskusích o mnoha zajímavých a dů-

Při slavnostním zahájení sympozia v Aula Magna Karolina promluvil rektor Univerzity Karlovy profesor Ivan Wilhelm.

ležitých tématech. Ve svém projevu dále uvedl, že za poslední tři roky od konání prvního sympozia došlo k řadě významných událostí v akademickém životě, jmenovitě pokud jde o univerzity v Evropě. Připomněl, že v roce 1999 se setkala 27 ministrů školství z evropských zemí, kteří podepsali tzv. Boloňskou deklaraci. Hlavním tématem deklarace bylo vyjádření úsilí k tomu, aby univerzity poskytovaly vzdělání větší části populace, aby bylo dosaženo nejen blahobytu pro celou společnost, ale také lepších podmínek života pro jednotlivce. Šlo o uznání idey rostoucí důležitosti vědy a jejího stoupajícího vlivu na společnost. Technický a technologický pokrok vedl k nevídané intenzifikaci lidských aktivit, na druhé straně intenzivní rozvoj je spojen i s mnoha riziky. Nejde jen o globální oteplování, destrukci ekosystému lidskou činností, vyčerpání přírodních zdrojů, ale i o konflikty mezi jednotlivými etniky, rostoucí rozdíl mezi bohatými a chudými v určitých oblastech, narůstání fundamentalistických názorů odmítajících jakékoliv projevy tolerance vůči jiným hlediskům. V této souvislosti se také zmínil o barbarském útoku, ke kterému došlo předchozího dne v USA a vyslovil soustrast a sympatie americkému lidu v těchto, pro něj těžkých dnech. Ve výzkumu je nutno překonat přežívající bariéry pro spolupráci a komunikaci. K vytvoření společného evropského výzkumného prostoru by měly přispět i vlády jednotlivých zemí. Podobnou tendenci je nutno uplatňovat i ve výuce s výměnou učitelů a především studentů. Výměnné programy evropských studentů a bilaterální dohody mezi univerzitami již úspěšně začaly a měly by zahrnovat všechny

evropské země a v konečné fázi všechny studenty, z nichž každý by měl mít možnost strávit nejméně jeden, ale lépe dva semestry na cizí univerzitě.

V závěru svého vystoupení se rektor zmínil o letošním pražském setkání, kterého se zúčastnili, vedle více než třiceti ministrů, i akademičtí funkcionáři a studenti, aby diskutovali o dalších výhledech vysokoškolského vzdělávání. Pražská deklarace se liší od předchozích deklarací v tom, že vytvoření společného univerzitního prostoru je společným zájmem představitelů státu, akademické obce a studentů. Z tohoto hlediska, zdůraznil prof. Wilhelm, bude velmi zajímavé sledovat diskuse na sympoziu a srovnat výsledky diskusí s evropskými trendy. S velkým souhlasem se setkala závěrečná slova, kterými rektor upozornil, že tyto části Prahy mají velký počet hospůdek, kde je možno pokračovat v inspirujících diskusích nad sklenicí výtečného českého piva.

V další části konference byly jednotlivé tematické celky vždy zahájeny úvodními přednáškami, proslovenými známými pracovníky v dané problematice. Po úvodních přednáškách následovala dílčí sdělení, jejichž autory byli převážně studenti.

V přednášce věnované minulosti evropských univerzit a jejich budoucnosti (Paul Sadoul, Vandoeuvre - les - Nancy, Francie) byla zdůrazněna hlavní zásada, že univerzity jsou autonomními institucemi. Jejich výzkum a výuka musí být morálně a intelektuálně zcela nezávislé na politických autoritách a ekonomické moci. Výuka a výzkum na univerzitách jsou ve smyslu Boloňské deklarace neoddelitelné. Současný univerzitní profesor je, bohužel, současně k výuce zatěžován spoustou dalších povinností, a tím se snižuje jeho účast na výuce.

V cyklu věnovaném vlivu informační technologie na společnost zaujala pozornost účastníků sympozia přednáška maďarských studentů Krisztiny Szabó a Balázse Gacse (Gyúz, Maďarsko). Ti se zabývali rozvojem informační technologie a jejího dopadu na univerzitu 21. století, úlohou učitele v tomto procesu, ale i nově se vytvářejícím vztahem mezi učitelem a žákem.

V sekci pojednávající o vztahu univerzit k průmyslu analyzovala Nirmala Lee (Londýn, Anglie) pečlivě všechny aspekty tohoto vztahu. Přednáška včetně diskuse vyzněla v názor vyjádřený v závěrečných slovech autorem článku, že dnes, kdy univerzity jsou vystaveny neustálému snižování financování pokud jde o částky na jednoho studenta, poklesu platů učitelů a krácení financí na výzkum, je spolupráce s průmyslem na jedné straně přínosem, na druhé straně vzniká problém, jak uchovat akademickou svobodu a uspokojit spotřebitele. Musíme hájit zásadu, že prospěch by měl být oboustranný a že akademickou svobodu nelze podřídit ekonomickým zájmům.

Marie - Françoise Ragny (Mnichov, Německo) se ve své přednášce, věnované výukovým metodám a vztahu mezi učitelem a studentem v budoucnu, zmínila o příznivých zkušenostech s praktickým výcvikem studentů v podnicích během jejich studia. Firmy očekávají, aby studenti co nejdříve dovedli využít studiem získané vědomosti v praxi. Zpětně to ovlivňuje i učitele a vede ke zlepšení výuky. Její zkušenosti se však netýkaly uni-

Z přijetí zahraničních účastníků symposia rektorem.

verzitního studia. Ve své přednášce zdůraznila dále význam mezinárodní výměny studentů. Dotkla se i otázky jazyka jako nezbytného předpokladu komunikace. Vzdělaný příslušník Evropské unie by neměl zapomenout, že existují kulturní a jazykové bariéry v Evropě a že je otázkou, zda angličtina má být jediným jazykem pro komunikaci. V této souvislosti zmínila výrok Jacka Langa, francouzského ministra školství (autorka přednášky je Francouzka a věnuje se studiu němčiny), který ve Freiburgu 12. července 2001 prohlásil: „Každý Evropan by měl hovořit dvěma živými jazyky vedle svého mateřského jazyka.“ V diskusi pak bylo zdůrazněno autorem článku, že bychom měli vést studenty k tomu, aby vedle angličtiny, která bezesporu je a zůstane hlavním komunikačním jazykem, zvládli ještě nejméně jeden další jazyk, protože výměnné stáže a studijní místa jsou nabízena i německými nebo francouzskými a belgickými univerzitami.

S velkou pozorností byla vyslechnuta přednáška Williama Wallace (Glasgow, Spojené království) o univerzitách v různých

částech světa, jejich nesnázích, snahách a předpokládaných výsledcích. Autor na podkladě vlastních zkušeností velmi zasvěceně srovnal univerzity v Africe, Číně a Evropě. Ve své přednášce se také zmínil, že další konference věnovaná vysokým školám a vysokoškolskému vzdělávání se má uskutečnit v Berlíně v druhé polovině roku 2003.

O úspěch symposia, kterého se zúčastnilo 136 zainteresovaných osob z patnácti zemí, se zasloužil především prezident symposia prof. Severin Daum, na němž ležela hlavní organizační odpovědnost od pozvání a výběru řečníků pro úvodní přednášky až po zajištění sponzorů. Velký kus práce vykonali i sekretář konference MUDr. Tomáš Krůta a studenti, členové organizačního výboru. Zvláštní uznání patří organizačnímu oddělení rektorátu, které přispělo k dokonalému organizačnímu zajištění konference.

Ke společenským akcím patřila, vedle uvítacího banketu, i ekumenická bohoslužba, na níž kázání v anglickém jazyku proslavili prof. Dr. Jakub S. Trojan a biskup plzeňské diecéze Mons. František Radkovský. Dále se uskutečnila slavnostní večeře Na Žofíně a posléze slavnostní uzavření symposia v sídle Senátu České republiky ve Valdštejnském paláci. Zde na závěr promluvili rektor UK prof. Ivan Wilhelm a prezident symposia prof. Severin Daum. V rámci závěrečného ceremoniálu byly vyznamenány udělením ceny dvě nejlepší přednášky. Cenu získali Krisztina Szabó a Balázs Gacs (Gyúz, Maďarsko) za přednášku „The influence of information technologies on society - The virtual university“ a Zbyněk Tonar (LF UK Plzeň) za přednášku „Effectivity in the education of theoretical disciplines on medical faculty“.

Závěrem lze říci, že symposium splnilo svůj účel. Bohatá diskuse, která následovala po jednotlivých přednáškách, svědčila o aktuálnosti probírané tematiky.

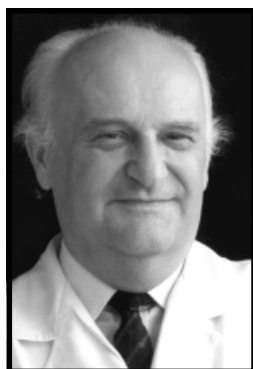
*Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
Foto Jan Smit*

ZA ZDEŇKEM ČERNOCHEM

Dne 30. října 2001 nás opustil doc. MUDr. Černoč, CSc. O jeho odborných kvalitách víme všichni - obdivuhodně zvládl celý složitý obor radiodiagnostiky, navíc byl světově uznávaným odborníkem v neuroradiologii, zůstává navždy velkou postavou oboru radiologie. Nelze také spočítat nemocné, kterým svými znalostmi a svým uměním prospěl.

Dovolte mi však, abych jej doprovodil vzpomínkou čistě osobní: Zdeňk Černoč vstoupil do mého života téměř přesně před padesáti lety, zde, na hradeckém pracovišti. Ihned mi, nováčkoví, rychle a ochotně předal všechny své zkušenosti a dal mi znát, že budeme přátelé.

Zdeňk své přátelství nikdy nedával okázale najevo, zato je dovedl projevit účinně a vždy, když to bylo

potřeba, pak i za cenu velkého osobního nasazení. Ve styku se svým okolím byl Zdeňk uměřený, ale ne odměřený. On měl ten dar nacházet ve všem správnou míru. Proto dokázal být vynikajícím lékařem, ale současně též kultivovanou, noblesní a právem váženou osobností. Při tom všem jsem ale bezpečně cítil, že se Zdeňk bojí prozradit své vřelé srdce. Stejně je však před námi neutajil.

Zdeňku, děkuji Ti za sebe a za nás všechny hradecké radiology. Máš lví podíl na všem dobrém, co hradecké pracoviště dokázalo a ještě dokáže.

Nevím, zda jsem Ti to někdy mohl říci přesně takhle, ono se to mezi muži obvykle nedělá, ale já jsem Tě měl moc rád a nikdy na Tebe nezapomenu.

Prof. MUDr. Leo Steinhart, DrSc.

Dny otevřených dveří na Psychiatrické klinice

Letos se již popáté připojila Psychiatrická klinika LF UK a FN Hradec Králové k celorepublikové akci „Týdny pro duševní zdraví“. Jde o projekt zacílený na zvýšení informovanosti veřejnosti v otázkách duševního zdraví a nemoci. Tato akce vrcholí dnem 10. října, který byl Světovou zdravotnickou organizací (WHO) prohlášen Světovým dnem duševního zdraví. V rámci našeho města jsme se připojili k dalším organizacím, které pod koordinací Okresního úřadu Hradec Králové připravují každoročně celou řadu osvětových a kulturních akcí, jejichž cílem je probudit či zvýšit zájem celé veřejnosti o problematiku duševně nemocných a jejich integraci do společnosti.

„Dny otevřených dveří“, organizované královéhradeckou Psychiatrickou klinikou se konaly ve dnech 17.-19. září. Součástí programu byly přednášky pro veřejnost - „Stigmatizace v psychiatrii“, „Současný stav psychiatrické péče v královéhradeckém regionu“ a „Kognitivně behaviorální terapie v léčbě úzkostných poruch“. Dále se v Čajovně U Poutníka uskutečnilo diskusní setkání s námětem „Deprese a jógová terapie“ a nabídnuta byla prohlídka prostor Psychiatrické kliniky s možností získat informace o terapeutických aktivitách. Nechyběla ani společná práce pacientů a návštěvníků kliniky, kte-

Rádi jsme mezi sebou uvítali děkana fakulty prof. Ivo Šteinera.

rou byla letos koláž na téma „Společný ostrov, na kterém žijeme“, připravená arteterapeutkou naší kliniky.

Zvláštní místo v celém třídním programu pro nás mělo úterý 18. září. Po úvodní přednášce prim. MUDr. Ivana Tůmy, CSc., byl odstartován „Běh pro duševní zdraví“, který spojil Psychiatrickou kliniku s Centrem duševního zdraví. Tato instituce byla v r. 1999 zřízena Městským úřadem Hradec Králové a odbornou garancí byla pověřena Psychiatrická klinika. Centrum slouží zejména k vzájemnému setkávání jinak často společensky izolovaných chronicky duševně nemocných, ale také k sociální a pracovní rehabilitaci nemocných a tím i ke zvýšení možnosti jejich začlenění do širší společnosti.

V kulturním programu „Dnů otevřených dveří“ nechyběly etnická hudba, big beat, poezie, divadelní představení a klasická hudba. Všichni účinkující přitom vystoupili bez nároku na honorář.

V průběhu celé akce jsme zaznamenali vzrůstající zájem zejména mládeže. Pravidelnými návštěvníky „Dnů otevřených dveří“ jsou bývalí pacienti naší kliniky a jejich příbuzní. Přes rozsáhlou propagaci však přetrvává poměrně malý zájem zdravotnické veřejnosti. Naše poděkování patří sponzorům celé akce - firmám Astra Zeneca, Lundbeck, Eli Lilly, Pekařství Bouček, Čajovna U Poutníka.

MUDr. Vladislava Tvrďa

Foto MUDr. Kristina Podzimková

Přednáška přednosta kliniky prof. Jana Libigera i kulturní program se za pěkného počasí mohly uskutečnit v hezkém přírodním prostředí obklopujícím nepěkný „provizorní“ barák kliniky.

IMATRIKULACE NOVÝCH STUDENTŮ

V sobotu dne 27. října 2001 se v královéhradeckém kongresovém centru Aldis uskutečnila slavnostní imatrikulace nových studentů Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze. Mezi čestnými hosty byla i prorektorka Univerzity Karlovy prof. RNDr. Eva Kvasničková, CSc.

Děkan fakulty prof. Ivo Šteiner ve svém projevu nejprve krátce přiblížil historii královéhradecké Lékařské fakulty UK a připomněl jména některých jejích velkých osobností. Zmínil se o vysoké úrovni pracovišť Fakultní nemocnice a také o úzké spolupráci fakulty s nemocnicí. Dále pak přítomně seznámil s počty nově přijatých studentů. Ke čtyřletému bakalářskému studiu ošetřovatelství (kombinovanou formou, tj. s výukou v pátek a sobotu) bylo letos přijato 60 studentek a studentů. Do magisterského studia v oboru všeobecného lékařství bylo zapsáno 144 studentek a studentů, v oboru stomatology 29

(včetně 18 studentů ze Slovenské republiky). Dále bylo do magisterského studia s výukou v anglickém jazyce přijato i 38 zahraničních studentů -samoplátců, přicházejících z jedenácti zemí tří kontinentů. Přijato bylo i 47 absolventů vysokých škol - převážně lékařů - do postgraduálního doktorského studia, které je nejvyšší formou vysokoškolské přípravy. Z nich 24 se budou na budoucí vědeckou dráhu připravovat prezenční formou studia. V letošním akademickém roce bude na fakultě studovat celkem 1.383 studentů, z toho 214 ze zahraničí.

V závěru svého projevu se děkan obrátil k novým studentům a mj. řekl: „*Prosím vás, abyste na své postavení studenta medicíny byli přiměřeně hrdí, současně si ale zachovali pokoru a slušnost v jednání. Važte si i toho, že jste studenty Univerzity Karlovy, jejíž jméno je známé v celém světě a jejíž renomé patří k nejvyšším.*“

Redakce

Bakalářské studium ošetrovatelství na Lékařské fakultě v Hradci Králové

V pražském Karolinu promovaly již páté absolventky bakalářského studia ošetrovatelství (kombinovaná forma) na LF UK v Hradci Králové.

V přehledné tabulce uvádíme počty studentek v jednotlivých letech od počátku bakalářského studia na fakultě. V roce 2001 bylo přihlášeno téměř 300 uchazeček, do prvního ročníku jich

vatelské péče přímo u pacientů, při ošetřování ran, při prevenci a léčbě dekubitů. Ve zdravotnických zařízeních jsou tyto sestry (a také sestry po absolvování pomaturitního specializačního studia) vyčleňovány jako sestry konzultantky pro ostatní sestry i pro pacienty.

Stále více při výuce studentek bakalářek zapojujeme do vý-

BAKALÁŘSKÉ STUDIUM OŠETŘOVATELSTVÍ

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Přihlášených studentů	73	43	63	120	143	99	149	227
K příjím. řízení se dostavilo	52	38	42	86	102	70	115	149
Přijato děkanem	35	31	35	50	53	50	34	54
Podalo odvolání	5	2	6	12	16	9	27	20
Přijato po odvolání	0	0	0	1	16	3	0	2
Odhlásilo se, že nenastoupí	0	2	1	1	0	3	0	4
Zapsáno do 1. ročníku	32	24	21	50	55	49	32	51
Přerušilo studium	2	3	1	2	8	4	4	3
Počet studentů ke dni 31. října	31	52	80	125	158	179	180	185
Individuální studijní plán	-	-	-	10	8	2	1	2

bylo zapsáno 60. Je potěšující, že uplatnění v praxi nacházejí absolventky a absolventi tohoto studia nejen ve fakultních nemocnicích - na místech staničních, vrchních a hlavních sester, asistentek hlavních sester pro kvalitu péče, zástupkyň hlavních sester, ale i jako ředitelky (ředitelé) DD, LDN, vedoucí agentur domácí péče, členky (členové) zastupitelstev obcí a okresů, sociálních komisí městských a okresních úřadů. Šanci by absolventky a absolventi bakalářského studia neměli promarnit při změně uspořádání státní správy a samosprávy. Mnohé z absolventek bakalářského studia ošetrovatelství učí na středních a vyšších zdravotnických školách a dále pokračují v magisterském studiu v Olomouci.

Nejde však jen o funkční místa. Svými získanými znalostmi pomáhají sestry - bakalářky také ke zvyšování kvality ošetro-

uky bakalářky, které již absolvovaly studium na naší fakultě. Spolupráce fakulty a nemocnice prověřuje teorii v praxi, přináší uspokojení pacientům a tím i sestrám samotným. Co nám ještě chybí? Legislativy, více vstřícných zdravotnických pracovišť, dostatečný počet personálu potřebného ke kvalitním krokům ošetrovatelského procesu, který je metodou praxe současného ošetrovatelství. Osm let se snažíme spolu s Fakultní nemocnicí dokázat, že vzdělaná sestra je přínosem pro organizaci péče, pro péči a její kvalitu pro pacienta, a že také zkvalitňuje spolupráci ošetrovatelského personálu s lékaři i ostatními zdravotnickými profesionály. Letošní, již sedmé Královéhradecké ošetrovatelské dny, které se uskutečnily v září, jsou také důkazem naší snahy.

Jaroslava Pečenková
Ústav sociálního lékařství LF UK

Poslední rozloučení

Dne 27. září 2001 zemřel ve věku 68 let pan **doc. MUDr. Pavel Rožánek, CSc.**, přední odborník v pneumologii, dlouholetý pracovník královéhradecké Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Hradec Králové.

Do oboru pneumologie vstoupil pan docent Pavel Rožánek nedlouho po promoci v roce 1959, a to ve Fakultní nemocnici. V letech 1966-68 vedl protituberkulózní dispenzář v Alžírsku. Když bylo pneumologické pracoviště v Nechanicích v roce 1970 dočasně zrušeno, pracoval na I. interní klinice jako ambulantní lékař, alergolog FN a později jako odborný asistent LF UK. Usiloval o obnovení plicního pracoviště ve FN, ale když bylo v roce 1974 skutečně otevřeno, již se do něho nevrátil. V období normalizace

odešel z fakulty a nemocnice do OÚNZ Hradec Králové, kde vedl poliklinické oddělení TRN. Od roku 1981 působil jako primář lůžkového plicního oddělení v nemocnici v Pardubicích.

Do Hradce Králové se vrátil v roce 1990 a převzal zde funkci ředitele OÚNZ. Ke klinické práci ve Fakultní nemocnici a k pedagogické práci na LF UK se vrátil v roce 1992, kdy se stal přednostou Kliniky tuberkulózy a respiračních nemocí v Nechanicích. Ve Fakultní nemocnici pan docent Pavel Rožánek působil až do roku 1997.

V osobě pana docenta Pavla Rožánka odešel nepřehlédnutelný, aktivní člověk, vzdělaný lékař a dobrý kolega.

Čest jeho památce.

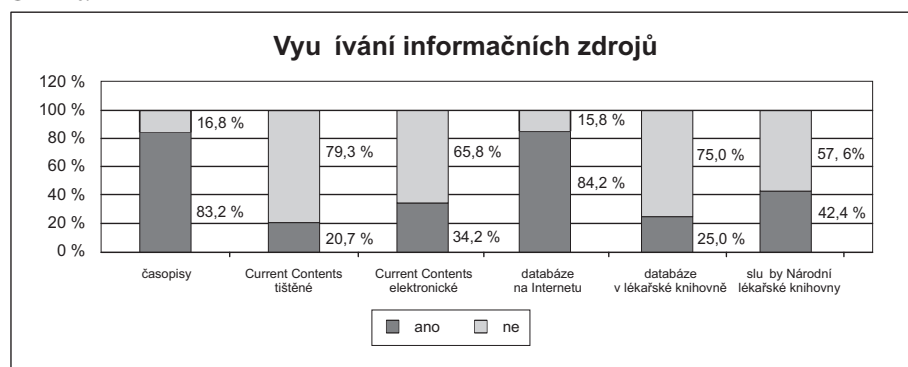
PhDr. Vladimír Panoušek

Využívání informačních zdrojů

Pracovnice královéhradecké Lékařské knihovny, společného pracoviště Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice, rozeslaly letos v červnu dotazník týkající se služeb knihovny a využívání informačních zdrojů. Dotazník byl rozeslán 794 vysokoškolským pracovníkům Lékařské fakulty a Fakultní nemocnice. Zpět do knihovny se vrátilo 184 vyplněných dotazníků (od 25 pracovníků teoretických ústavů Lékařské fakulty, 155 účastníků z klinických pracovišť Fakultní nemocnice a od čtyř pracovníků zaměstnaných na obou pracovištích).

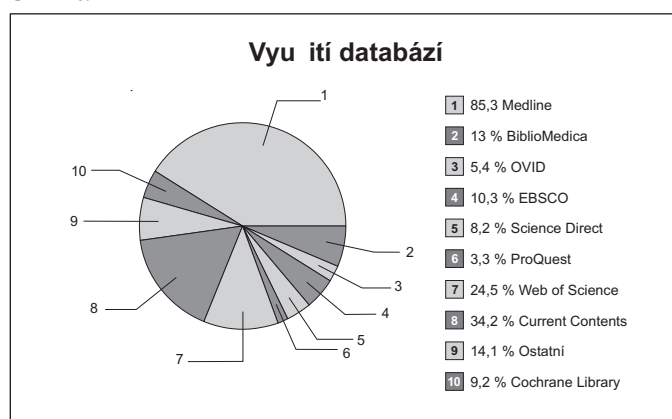
Z grafu č. 1 vyplývá, že nejvíce jsou využívány databáze na Internetu - 84,2 % a časopisy v lékařské knihovně - 83,2 % uživatelů, kteří vyplnili dotazníky. 42,4 % čtenářů používá služby Národní lékařské knihovny. Následuje Current Contents na disketách - 34,2 %, databáze v lékařské knihovně - 25 % a Current Contents tištěný - 20,7 %.

GRAF č. 1

Využívání konkrétních databází znázorňuje graf č. 2. Nejvíce využívaná je databáze Medline - 85,3 %, dále Current Contents - 34,2 %, Web of Science - 24,5 %, BiblioMedica - 13,0 %, EBSCO - 10,3 %, Cochrane Library - 9,2 %, Science Direct (SUWECO) - 8,2 %, OVID - 5,4 %, ProQuest - 3,3 %, 14,1 %

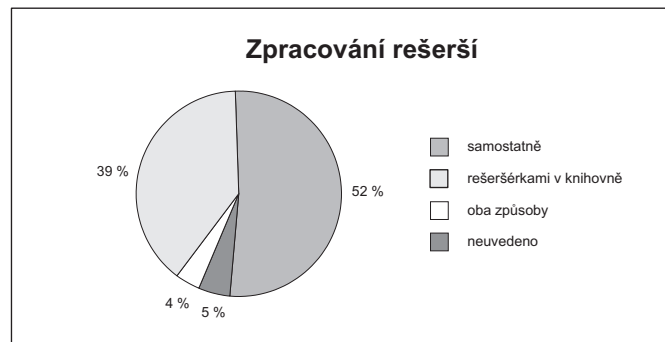
GRAF č. 2

uživatelů používá ještě jiné elektronické databáze, nejvíce PubMed, což je Medline volně přístupný na Internetu. Dále čtenáři uváděli i různé medicínské servery na Internetu (např. server Medscape) a jednotlivé lékařské časopisy.

Zajímavou situaci ukazuje graf č. 3. Samostatně zpracování rešerší raději volí 52 % uživatelů, ale již 39 % dá přednost odborně zpracované rešerši v knihovně a 4 % používá oba způsoby. Tato procenta se u pracovníků Fakultní nemocnice ještě

GRAF č. 3

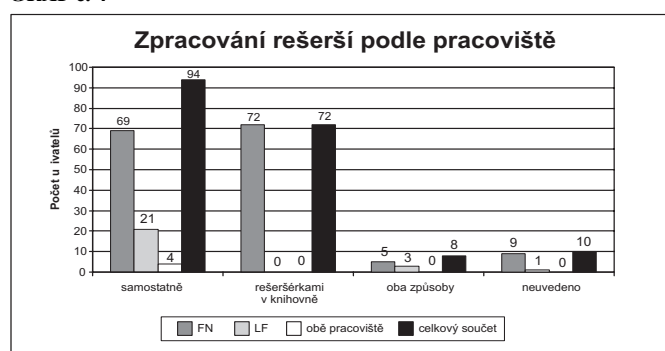
zvýší, jak uvádí graf č. 4. Z uživatelů pracujících pouze ve Fakultní nemocnici si rešerše nechává v knihovně zpracovávat 46,5 %. Zbýlých 44,5 % si dělá rešerše samostatně.

Oproti tomu - z došlých odpovědí od pracovníků teoretických ústavů lékařské fakulty - si 84 % zpracovává rešerše bez pomoci knihovnice. 12 % uživatelů využívá oba způsoby a pouze v knihovně si rešerše nenechává zpracovat nikdo. Zde je vidět rozdíl mezi pracovníky teoretických ústavů a klinických pracovišť.

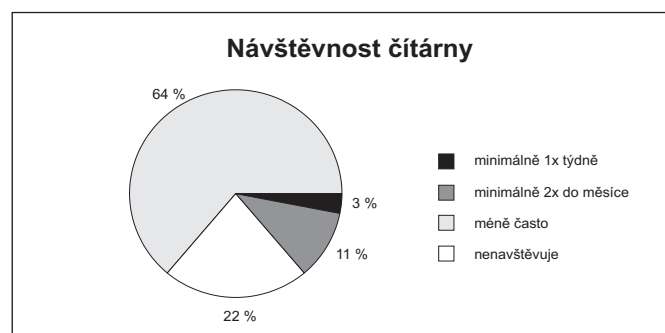
Graf č. 5 ukazuje návštěvnost čítárny. 64 % uživatelů chodí do čítárny méně než dvakrát do měsíce, 22 % čítárnu nenavštěvuje vůbec, 11 % minimálně dvakrát do měsíce a 3 % uživatelů minimálně jedenkrát týdně.

Další otázky se týkaly využívání webových stránek knihovny a spokojenosti s těmito službami. Internetové stránky lékařské knihovny využívá 69 % uživatelů a s těmito službami je spokojeno 81,5 %.

GRAF č. 4

GRAF č. 5

Lékařská knihovna informuje o svých novinkách formou e-mailů. Takto je informováno 63,6 % uživatelů.

Závěrečné shrnutí:

Z rozeslaných dotazníků se vrátilo 23 %. Při závěrech vycházíme tedy z tohoto počtu.

Uživatelé mají zájem i o tištěné časopisy, ale hlavně o databáze a fulltextové časopisy na Internetu. Z návrhů na zlepšení knihovnických a vědecko-informačních služeb vyplývá, že lékaři nemají přehled, které služby a databáze jsou jim k dispozici. Rozhodly jsme se proto lékaře pravidelněji a podrobněji informovat o našich službách i v oběžníku Fakultní nemocnice.

Knihovna je členem tří konsorcií, která zpřístupňují plné texty časopisů. Jedná se o databáze EBSCO, ProQuest a Science Direct. Uživatelé mají tímto způsobem přístup k téměř pětistům titulů plnotextových časopisů. Dále jsou na Internetu k dispozici bibliografické databáze Medline a Web of Science. V knihovně mohou lékaři využívat i databáze Current Contents, Cochrane Library a BiblioMedica. Lékaři ovšem nemají dostatek času v databázích hledat, a proto se se svými požadavky mohou obrátit na knihovnu.

Tento přehled ukazuje, že dostupných informací je dostatek a kdo má zájem, cestu do knihovny - ať skutečné, nebo virtuální - si najde.

*PhDr. Eva Čečková,
Lenka Hušková*

VII. KRÁLOVÉHRADECKÉ OŠETŘOVATELSKÉ DNY

Ve dnech 13.-14. září 2001 se již po sedmé uskutečnilo pracovní setkání zdravotních sester a porodních asistentek s mezinárodní účastí. Dvoudenní seminář pořádala Fakultní nemocnice ve spolupráci s Českou asociací sester, s oddělením ošetrovatelství při Ústavu sociálního lékařství Lékařské fakulty v Hradci Králové Univerzity Karlovy v Praze a se Střední zdravotnickou školou a Vyšší zdravotnickou školou v Hradci Králové.

Ze slavnostního zahájení. Zleva: MUDr. Z. Hajžman, CSc., Mgr. I. Kohoutová, prof. MUDr. St. Tůma, CSc.

Účast na slavnostním zahájení semináře přijali a přítomně v krátkých projevech pozdravili tito hosté: Mgr. Ivanka Kohoutová, ředitelka odboru ošetrovatelství MZ ČR, prof. MUDr. Stanislav Tůma, CSc., ředitel odboru vzdělávání a vědy MZ ČR, MUDr. Zdeněk Hajžman, CSc., zdravotní rada Královéhradeckého kraje, prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., děkan Lékařské fakulty UK v Hradci Králové, a MUDr. Petr Tilšer, lékařský náměstek ředitele FN Hradec Králové. Součástí slavnostního zahájení bylo i vystoupení pěveckého sboru ze Základní školy v Habrmanově ulici. Sbor, vedený panem učitelem Kočím, uvedl několik národních písní.

Pokud jde o průběh odborného jednání, plně jej vystihuje charakteristika uvedená ve Zdravotnických novinách (č. 38/2001): „*Sedmé královéhradecké ošetrovatelské dny jasně signalizovaly, že v oblasti ošetrovatelství se připravují zásadní změny: Ve svých vystoupeních to potvrdili jak představitelé ministerstva zdravotnictví, tak zástupci vzdělávacích institucí v oboru ošetrovatelství i jednotlivých profesních organizací.*“

Zásadní přednášky byly věnovány problematice vzdělávání, ošetrovatelské péči, problematice porodních asistentek, ale také bolesti a otázkám kolem záchranné služby.

Seminář, kterého se první den zúčastnilo kolem 600 posluchačů, probíhal ve velmi příjemné atmosféře, k čemuž přispěla jistě i firma NUCLEUS Hradec Králové, která zajišťovala celou organizaci. Poděkování patří samozřejmě firmě B - Braun, která byla hlavním sponzorem akce, ale i celé řadě dalších firem,

Zapívali a zahráli členové sboru ZŠ Habrmanova.

bez jejichž finanční podpory by se akce tohoto rozsahu nemohla uskutečnit.

Velice děkuji kolegyním z Fakultní nemocnice, z Lékařské fakulty a ze SZŠ a VZŠ v Hradci Králové, které pomáhaly se zajištěním hladkého průběhu celé akce, zvláště pak Bc. Ivaně Vašátkové, zástupkyni hlavní sestry FN. Upřímně děkuji také všem přednášejícím, neboť právě jejich zásluhou je, že se odborná úroveň Královéhradeckých ošetrovatelských dnů každým rokem zvyšuje.

Na závěr tohoto krátkého článku mi nezbývá, než všechny, kteří mají zájem o získání informací o tom, co se děje v oblasti ošetrovatelství, či kteří chtějí sami prezentovat, co v oblasti ošetrovatelské péče dokázali a změnili, nebo nad vzniklými problémy jen diskutovat, pozvat na příští, již osmé ošetrovatelské dny. Ty se uskuteční ve dnech 12.-13. září 2002, opět v prostorách Univerzity Hradec Králové.

*Bc. Hana Ulrychová, hlavní sestra FN
Foto RNDr. Ing. František Skopec, CSc.*

Historie operací mitrální stenózy

K 50. VÝROČÍ PRVNÍCH INTRAKARDIÁLNÍCH OPERACÍ V ČESKOSLOVENSKU,
USKUTEČNĚNÝCH JANEM BEDRNOU V HRADCI KRÁLOVÉ

Sir Thomas Lauder Brunton, eminentní londýnský internista přelomu 19. a 20. století, viděl beznadějnost konzervativní léčby porematické mitrální stenózy, a tak již v roce 1902 publikoval v Lancetu článek, ve kterém navrhol rozšířit stenotické mitrální ústí chirurgickým postupem. (1)

K naplnění této myšlenky však došlo až po dvaceti letech, kdy Cutler s Levinem po dvouleté experimentální přípravě uskutečnili 20. května 1923 v Bostonu poprvé operaci mitrální stenózy. Stav operované dvanáctileté dívky, která již byla pro dušnost a hemoptýzu upoutána na lůžko, se po operaci výrazně zlepšil. Nemocná zemřela za čtyři a půl roku na bronchopneumonii při plicním městnání. Principem operace bylo rozšířit mitrální ústí zahnutým tenotomem zaváděným transventrikulárně hrotem levé komory srdeční. Po první úspěšné operaci však dalších pět operovaných zemřelo za několik hodin až dnů po operaci pro peroperačně vytvořenou mitrální insuficienci. Z toho důvodu Cutler s Levinem již tyto operace dále neprováděli. Zajímavé jistě je, že **Elliot Carr Cutler** (1888-1947) tuto světově prioritní operaci pro mitrální stenózu uskutečnil „pouhých“ deset let po promoci na Harvardu. (2, 3, 4)

Jiný a logicky zcela správný postup operace stenotické mitrální chlopně zvolil **Sir Henry Session Souttar** (1875-1964). 6. května 1925 v Londýně uvolnil srostlé komisury mitrální chlopně ukazovákem zavedeným ouškem do levé síně a provedl tak první digitální komisurolyzu stenotické mitrální chlopně. Stav operované devatenáctileté dívky se výrazně zlepšil. Přestože operace byla úspěšná, nebo právě proto, vlivné lékařské kruhy obvinily Souttara, že provedl nezodpovědně nesmyslnou operaci a zlepšení klinického stavu nemocné přičítaly zlepšené funkci myokardu, ne chirurgickému zákroku. V této atmosféře Souttar již žádnou další operaci mitrální stenózy neuskutečnil. Operovaná dívka žila ve výrazně zlepšeném stavu, prodělala však další ataky revmatické horečky a po pěti letech po operaci zemřela na embolizaci do mozku. (3, 4, 5, 6)

Po více než dvacetileté přestávce se v historii operací mitrálních stenóz stal průlomovým rokem rok 1948, kdy Smithy v Charlestonu, Bailey ve Filadelfii, Harken v Bostonu a Brock v Londýně uskutečnili úspěšné operace mitrálních stenóz na zavřeném srdci, čímž znovu oživil zájem o chirurgii mitrálních vad a zasloužili se tak o rychlé rozšíření těchto operací po celém světě.

Horace Smithy (Charleston, South Carolina) operoval 30. ledna 1948 jedenadvacetiletou ženu v konečné fázi mitrální stenózy s chronickou městnavou slabostí a klidovou dušností postupem velmi podobným jako Cutler. Operovaná měla nekomplikovaný pooperační průběh, ale zemřela za deset měsíců na falešně aneurysma hrotu levé komory. I když další dva operovaní zemřeli krátce po operaci, přesto Smithy v těchto operacích pokračoval a uskutečnil sice již jen čtyři, ale úspěšné operace. Bohužel poslední, poněvadž téhož roku 1948 zemřel ve věku 36 let na aortální stenózu. (4, 7)

Ve většině prací je Horace Smithy opomíjen a obnovené začátky chirurgie mitrální stenózy jsou spojovány se jmény Baileyho a Harkena. **Charles Philamore Bailey** (1910-1993) a **Dwight Emary Harken** (1910-1993) byli vrstevníci, tvrdí rivalové, ale především opravdoví veličáni kardiokirurgie 40. - 70. let.

Charles Bailey se velmi pečlivě a dlouze připravoval na ope-

race mitrálních vad a byl přesvědčen a správně si uvědomoval, že mitrální stenóza se musí nejen uvolnit, ale současně se nesmí vytvořit insuficience. Přístup volil transatriální a vlastní rozvolnění srostlých komisur prováděl digitálně, eventuálně nožem připevněným na palmární stranu ukazováku. První operovaný - sedmatřicetiletý muž - zemřel na krvácení ze síně při operaci 14. listopadu 1945. Druhá operace devětadvacetileté ženy (12. června 1946) skončila také nezdarem 48 hodin po operaci na trombotické komplikace. Třetí operace devětatřicetiletého muže (22. března 1948) proběhla příznivě, ale vzhledem k úmrtí druhé pacientky na trombózu byla podávána antikoagulační léčba, která vedla k vykrvácení operovaného. Ani třetí neúspěch Baileyho neodradil, poněvadž strašně chtěl prokázat, že jeho cesta je správná. Ve třech z pěti nemocnic ve Filadelfii ztratil po neúspěšných srdečních operacích možnost operovat, a tak na 10. června 1948 si nechal připravit k operaci dokonce dva nemocné s mitrální stenózou - každého v jiné ze zbývajících nemocnic. Po ranním neúspěchu v General Hospital (dvaatřicetiletý nemocný zemřel při operaci, ale ještě před vlastním nitrosrdečním výkonem) přešel k odpolední operaci do Episcopal Hospital, kde operoval čtyřadvacetiletou ženu. Komisurotomie byla úspěšná, pooperační průběh hladký a operovaná žila v dobrém klinickém stavu dalších 38 let. Za zmínku stojí i to, že Bailey desátý pooperační den naložil operovanou do vlaku a vezl ji až do 1000 mil vzdáleného Chicaga, kde se právě konal kongres amerických hrudních chirurgů, aby zde mohl předvést svůj senzační úspěch. (3, 4, 6, 7, 8, 9)

Dwight Harken operoval svého prvního pacienta s mitrální stenózou 22. března 1947. Šestadvacetiletý muž zemřel 24 hodin po operaci v plicním edému. Ke druhé operaci přistoupil Harken po více než jednom roce, a to 16. června 1948. Sedmadvacetiletý operovaný se po operaci dramaticky zlepšil, operace byla úspěšná. Harken tedy uskutečnil úspěšnou operaci mitrální stenózy o šest dnů později než Bailey, i když v literatuře je toto prvenství někdy přičítáno právě Harkenovi. Možná proto, že svůj úspěch mohl díky svým bostonským známostem okamžitě ještě v témže roce publikovat v New England Journal of Medicine. Z následujících deseti operovaných nemocných zemřelo dalších šest. Harken se zařekl, že již žádnou další srdeční operaci neuskuteční. Jeho spolupracující kardiolog Laurence Ellis ho však přesvědčil, aby pokračoval, a z dalších patnácti operovaných již zemřel pouze jeden nemocný. (3, 4, 6, 7, 9, 10)

Jak Charles Bailey, tak Dwight Harken pak pokračovali nejen v operacích mitrálních stenóz, ale patřili k vůdčím kardiokirurgickým osobnostem v USA i v následujících letech, kdy uskutečnili další světově prioritní srdeční operace. Po celou dobu setrvali ve velké rivalitě. Narodili se ve stejný rok 1910, ve stejný rok 1993 zemřeli. Ironie osudu říká, že tak, jak Bailey předběhl Harkena o šest dnů v úspěšné operaci mitrální stenózy, předběhl ho i ve smrti: zemřel šest dnů před Harkenem.

V Evropě, 23 let po ojedinelé a úspěšné Souttarově operaci, uskutečnil **Russell Claude, Baron Brock of Wimbledon** (1903-1980) svou první digitální komisurolyzu stenotické mitrální chlopně v Londýně dne 16. září 1948. Hned tato první operace čtyřadvacetileté nemocné byla úspěšná a z dalších osmi operovaných zemřeli dva. (3, 4)

Akademiik Jan Bedrna.

U nás je začátek a rozvoj chirurgie mitrální stenózy spojen se jménem **Jana Bedrny** (1897-1956). Bedrna uskutečnil první operace mitrálních stenóz, a tím vůbec první nitrosrdeční operace v našem státě v Hradci Králové v roce 1951. Operace dne 9. dubna 1951 byla neúspěšná, nemocná zemřela třetí pooperační den na následky embolizace do mozku. Také druhá operace 24. září 1951 skončila nezdarem. Nemocný zemřel také třetí pooperační den, ale na srdeční selhání. Třetí operace, uskutečněná 24. listopadu 1951, již byla úspěšná, stejně jako dalších deset následujících. (9, 11, 12, 13, 14)

Tyto úspěšné operace vyvolaly i u nás oprávněný zájem o chirurgii mitrální stenózy. Po třech letech - v září 1954 na konferenci o srdeční chirurgii v Praze - byla podána zpráva o počtech operací mitrálních stenóz provedených v našem tehdejší státě. Na klinice Jana Bedrny v Hradci Králové již bylo uskutečněno 162 mitrálních komisurotomí nebo komisurolyz, na klinice Jana Navrátila v Brně 101, na oddělení Pavla Steinera v Martině 60, na klinice Karola Šišky v Bratislavě 32, na oddělení Čestmíra Vohnouta v Ostravě 19, na klinice Emericha Poláka v Praze 13 a v ústavu Bohumila Špačka v Praze 9. Za dalších šest let, v roce 1960, již celkový počet operací mitrálních stenóz na zavřeném srdci v našem státě dosáhl úctyhodného čísla 2.908. (14)

Operace mitrálních stenóz na zavřeném srdci byly uskutečňovány buď digitálně pouze tlakem posledního článku ukazováku na srostlé komisury (komisurolyza) nebo rozříznutím (komisurotomie) pomocí prstýnku s čepelí navlečeného na poslední článek ukazováku (**Dogliottiho** prstýnec - komisurotom). (9, 15, 16) Tak bylo postupováno v Hradci Králové i v Brně.

Na mnohých zahraničních pracovištích se však chirurgové uchýlovali k instrumentálnímu uvolňování srostlých komisur pomocí tzv. dilatátorů. **Charles Dubost** v Paříži v roce 1953 zavedl do léčby mitrální stenózy dilatátor, který se zaváděl transatriálně. **Oswald Sydney Tubbs** (1908-1993) v Londýně začal od roku 1954 užívat dilatátor zaváděný transventrikulárně hrotem levé komory a za kontroly jeho uložení v mitrálním ústí ukazovákem zavedeným transatriálně. (17) Operace mitrálních stenóz pomocí Tubbsova dilatátoru našly rozšíření na mnoha chirurgických pracovištích po celém světě. (4, 9, 16)

Dalším mezníkem v chirurgii mitrální stenózy a srdeční chirurgie vůbec byl 6. květen 1953, kdy **John Heysham Gibbon** (1903-1973) uskutečnil ve Filadelfii první úspěšnou srdeční operaci v mimotělním oběhu (uzávěr defektu mezisíňového septa u osmnáctileté pacientky). (3, 4) Možnost operovat uvnitř srdečních dutin v mimotělním oběhu umožnilo provádět mitrální komisurotomie na otevřeném srdci pod kontrolou zraku a také těžce změněné mitrální chlopně nahrazovat chlopněmi umělými nebo bioprotézami.

Nina Braunwald (manželka kardiologa Eugena Braunwalda) a **Andrew Morrow** vytvořili polyurethanovou chlopně vlastní konstrukce a dne 10. března 1960 ji v Bethesdě implantovali šestnáctileté dívce, která však třetí pooperační den zemřela na selhání chlopně. Zajímavé je, že tutéž operaci znovu uskutečnili hned následující den po první operaci - 11. března 1960. Čtyřiatřicetiletá nemocná zemřela tři měsíce po operaci. (4)

Přes výše uvedené je v literatuře většinou první náhrada mitrální chlopně přisuzována **Albertu Starrovi**, který v Portlandu 25. srpna 1960 uskutečnil svou první náhradu mitrální chlopně umělo kuličkovou chlopní. Operace skončila nezdarem. Třiatřicetiletá nemocná zemřela deset hodin po operaci na následky masivní vzduchové embolizace. Druhý nemocný, dvaapadesátiletý muž, byl operován 21. září 1960. Operace byla úspěšná, nemocný žil ve velmi dobrém stavu a zemřel až za deset let po operaci na následky pádu ze žebříku, když si omíтал domek. Albert Starr v roce 1961 popsal svých prvních osm operací náhrad mitrálních chlopní, z nichž šest bylo úspěšných. (18) Zajímavá je i ta skutečnost, že Starr tyto originální a světově prioritní operace s dlouhodobě dobrým výsledkem prováděl ve svých 34 letech, 11 let po promoci.

U nás první náhrady mitrálních chlopní uskutečnil **Jan Na-**

Duben 1965. Sedící zleva: prof. Leo Steinhart, prof. Jaroslav Procházka, prof. Jan Řehoř. Stojící zleva: doc. Ivan Kosmák, prof. Zdeněk Bělobrádek, prof. Jiří Kvasnička, MUDr. Jiří Endrys, MUDr. Ivan Jurin.

Kardiochirurgická operace - konec 60. let. Nad operačním polem zleva: prof. Jaroslav Procházka, prof. Vladimír Brzek, doc. Jiří Šimek. Přihlíží (v popředí) MUDr. Helena Audrlická.

vrátil (1909-1992) v Brně v roce 1963. Implantoval šesti nemocným chlopně Uhlířovy - Altmanovy s pouze krátkodobě dobrými výsledky, poněvadž všichni takto operovaní zemřeli za několik týdnů až měsíců na trombembolické komplikace. Dlouhodobě dobré výsledky Navrátil dosahoval od roku 1965, kdy začal implantovat chlopně Starrovy - Edwardsovy. První dlouhodobě úspěšná operace mitrální stenózy u nás je spojena s datem operace 17. března 1965. (13, 16) Jako druhý u nás zahájil implantace mitrálních chlopní **Jaroslav Procházka** v Hradci Králové dne 27. ledna 1966. (13, 19)

Od 60. let tedy bylo možno provádět komisurotomie mitrálních stenóz jak na zavřeném srdci, tak i na srdci otevřeném v mimotělním oběhu, a nejtěžze postižené mitrální chlopně nahrazovat chlopněmi umělými, případně i bioprotézami. První implantaci bioprotézy (xenograftu) uskutečnili **Dubost s Carpentierem** v Paříži v květnu 1967. (4)

Sporem, zda je výhodnější operovat mitrální stenózy na zavřeném či otevřeném srdci, se zvážení všech výhod i nevýhod obou postupů, jsem se zabýval v samostatném sdělení. (20) Tento nerozhodnutý spor byl v podstatě ukončen, když **Kanji Inoue** publikoval v roce 1984 práci o léčbě mitrálních stenóz kardiologickou intervencí, kterou nazval transvenózní mitrální komisurotomie balonovým katetrem. V práci popsal metodiku a výsledky prvních šesti pacientů, z nichž první byl takto intervenčně úspěšně léčen 3. července 1982. (21) Od konce 80. let se tato metoda postupně rozšířila na většinu pracovišť invazivní a intervenční kardiologie. Od té doby nemocní s mitrální stenózou, kteří byli dříve vhodní k operaci na zavřeném srdci nebo ke komisurotomii na otevřeném srdci, přechází do péče a léčby intervenčních kardiologů a kardiochirurgové operují pouze nemocné s těžce postiženou mitrální chlopní, která na základě

echokardiografického vyšetření je nevhodná k perkutánní transluminální mitrální valvuloplastice. To platí pro vyspělé země, kde mitrální komisurotomie na zavřeném srdci již v průběhu 50., 60. a 70. let splnila své historické poslání, poněvadž statisícům operovaných přinesla nejen významné prodloužení života, ale i zlepšení jeho kvality. Od poloviny 80. let pak byli nemocní s mitrální stenózou operováni spíše na otevřeném srdci nebo ošetřeni metodami intervenční kardiologie. Přitom v těchto zemích stále výrazně ubývá nemocných s porevmatickou mitrální stenózou, a tím i chirurgických či kardiologických intervencí pro tuto závažnou získanou chlopně vadu srdeční.

Zcela jiná je situace v rozvojových zemích se špatnými socio-ekonomickými poměry. Zde je stále záplava mladých nemocných s chlopni vhodnou k mitrální komisurotomii, event. balonkové valvuloplastice, poněvadž revmatická horečka, a tím porevmatická mitrální stenóza, je v těchto zemích stále závažným zdravotnickým problémem.

Prof. MUDr. Jan Dominik, CSc.

LITERATURA

- BRUNTON, TL. Preliminary note on the possibility of treating mitral stenosis by surgical methods. *Lancet* 1902;1: 352.
- CUTLER, EC., LEVINE, SA. Cardiomy and valvulotomy for mitral stenosis. *Boston Med Surg J* 1923; 188: 1023-1027.
- LITWAK, RS. The growth of cardiac surgery. In: HARKEN, DE. (ed.) *Cardiac Surgery I*. Philadelphia : Davis Company 1971: 6-50.
- WESTABY, S. Landmarks in cardiac surgery. ISIS Medical Media Oxford, 1977: 683.
- SOUTAR, HS. The surgical treatment of mitral stenosis. *Br Med J* 1925; 2: 603-606.
- GONZALES-LAVIN L., CHARLES P. BAILEY and DWIGHT E. HARKEN. The dawn of the modern era of mitral valve surgery. *Ann Thorac Surg* 1952; 53: 916-919.
- DÁVILA, JC. The birth of intracardiac surgery. A semicentennial tribute. *Ann Thorac Surg* 1998; 65: 1809-1820.
- BAILEY, ChP. The surgical treatment of mitral stenosis. *Dis chest* 1949; 15: 377-384.
- PROCHÁZKA J. *Chirurgické léčení získaných chlopně vad srdečních vad*. Praha : Avicenum 1986: 101.
- HARKEN, DL., ELLIS, LB., WARE, PF., NORMAN, LR. The surgical treatment of mitral stenosis. *New Engl Med J* 1948; 239: 801-809.
- BEDRNA, J., PROCHÁZKA, J., KUČERA, M. Chirurgická léčba levého žilního ústí. *Rozhl Chir* 1953; 32: 120-126.
- PROCHÁZKA, J., BEDRNA, J. *Rozhl Chir* 1997; 76: 589-593.
- HUČÍN, B. Příspěvek k dějinám vývoje české kardiochirurgie. *Cor Vasa* 1999; 41: K 13-17.
- MLÁDEK, A. Vznik a vývoj kardiochirurgie u nás. *Rozhl Chir* 1963; 42: 739-743.
- DOGLIOTTI, AM., DATO, AA. Die Chirurgie der Mitralklappenfehler. *Documenta Geigy Series chirurgica* 1956: 96.
- NAVRÁTIL, J. *Kardiochirurgie*. Praha : Avicenum 1970: 406.
- DUBOST, Ch. Instrumental dilatation using the transatrial approach. *J Thorac Cardiovasc Surg* 1962; 44: 392-400.
- STARR, A., EDWARDS, LM. Mitral replacement: Clinical experience with ball-valve prosthesis. *Ann Surg* 1961; 154: 726-740.
- DOMINIK, J., BRZEK, V. K 85. narozeninám prof. MUDr. Jaroslava Procházky, DrSc. *Cor Vasa* 1998; 40: K 31.
- DOMINIK, J. Operace mitrálních stenóz na zavřeném srdci - minulost, současnost a budoucnost. *Kardio* 1992; 18: 35-40.
- INOUE, K., OWAKI, T., NAKAMURA, T., KITAMURA, F., MIYAMOTO, N. Clinical application of transvenous mitral commissurotomy by a new balloon catheter. *J Thorac Cardiovasc Surg* 1984; 87: 394-402.

Poznámka redakce: článek byl uveřejněn v časopise *Cor et Vasa*. Otiskujeme jej s laskavým souhlasem redakce uvedeného časopisu.

Za profesorem Ivanem Vodičkou

Dne 7. října 2001 zemřel po dlouhé těžké nemoci ve věku 69 let pan prof. MUDr. Ivan Vodička, CSc., dlouholetý učitel a vědecký pracovník královéhradecké Lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Jeho životní pouť začala před téměř sedmdesáti lety ve Spišské Sobotě, odkud se s rodiči po vzniku Slovenského státu přestěhoval do Čech. Po maturitě na reálném gymnáziu v Českém Brodě byl přijat ke studiu na Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy v Praze. Po promoci v r. 1957 nastoupil do nemocnice v Kolíně jako rentgenolog a tam také z rentgenologie o tři roky později atestoval. Práce s ionizujícím zářením v něm probudila hlubší zájem o poznání mechanismů, které se uplatňují v interakci tohoto záření s živými systémy a logickým důsledkem bylo, že se v r. 1963 přihlásil do konkursu na místo vědeckého pracovníka radiobiologického pracoviště Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu J. E. Purkyně. Z něj po dvanácti letech odešel na naši fakultu jako vedoucí Ústavu experimentální a klinické radiobiologie a využití radioizotopů, pro který vytvořil výzkumný program. Později se stal v pořadí čtvrtým vedoucím Katedry biofyziky, na které pracoval až do posledních okamžiků.

Po celou dobu svého hradeckého působení se profesor Vodička věnoval převážně experimentálnímu výzkumu biologických účinků ionizujícího záření se zaměřením na nemoc z ozáření a radioterapii experimentálních nádorů. Jeho zájem se z problematiky chemické radioprotekce postupně přesouval na otázky modifikace radiačních účinků v širším slova smyslu včetně selektivní radiosenzibilizace. Se zvláštním důrazem se věnoval otázkám významu kyslíkového efektu v radiobiologii a studiu kinetiky reparačních procesů. Svůj zájem soustředil též na nejmodernější metody aplikované v té době v medicínském výzkumu, především se jednalo o možnosti počítačem podporované diagnostiky radiačního poškození s využitím metod shlukové analýzy a samoučících se systémů, konkrétně adaptivního lineárního neuronu a neuronových sítí. V této oblasti začala naše odborná spolupráce, která v různých

formách a s různým obsahem přetrvávala až do poslední doby.

V době aktivní výzkumné činnosti, kdy řadu let působil jako člen řídicí pracovní skupiny státního výzkumu, publikoval profesor Vodička na dvě stě prací v domácích i zahraničních vědeckých časopisech. Obhájil téměř dvě desítky rozsáhlých výzkumných zpráv v rámci státních výzkumných úkolů i úkolů AV. Jeho zaujatost pro řešení odborných problémů vynikla zvláště v posledním období jeho života, kdy i přes nelehký zdravotní stav publikoval významné teoretické práce.

Vědeckou hodnost kandidáta věd získal v roce 1970, o osm let později se na zdejší lékařské fakultě habilitoval. Na jaře roku 1990 byl prezidentem republiky jmenován profesorem biofyziky. Po celou dobu svého působení na fakultě se profesor Vodička významně podílel na pre- i postgraduální výuce tohoto oboru. Vychoval

řadu vědeckých pracovníků nejen na obou hradeckých institucích, kde působil, ale ovlivnil také odborné zaměření řady vysokoškolských učitelů i na jiných českých lékařských fakultách. Prof. Vodička zastával mnohé významné funkce v odborných společnostech a byl čestným členem České radiobiologické společnosti a České lékařské společnosti J. E. Purkyně. Zastával funkci proděkana i děkana na naší fakultě.

Ti z nás, kteří jsme pod jeho vedením pracovali, si dobře uvědomujeme, kolik nových a tvůrčích podnětů pro náš další vývoj bylo možné od profesora Vodičky čerpat. Neovlivnil však pouze naše odborné směřování, jeho bohaté životní zkušenosti mu umožňovaly vyjadřovat se s kritickým, ale laskavým nadhledem k našim problémům individuálním i společenským. Tento filosofický přístup k životu mu umožnil, aby se s přehledem a obdivuhodně vyrovnaně vypořádal se svou těžkou chorobou. Víme velmi dobře, že obrovskou zásluhu na tom měla jeho manželka a rodina jeho syna. Víme, jak se těšil ze setkání se svým vnoučkem Josefem, dovedeme si představit, jako radost měl ze zprávy o narození vnučky Emy.

Děkujeme mu za to, co pro nás vykonal, čím nás obohatil. Budeme na něj s láskou a úctou vzpomínat.

Prof. MUDr. Pravoslav Stránský, CSc.

Výstavba v nemocnici koncem 30. let

Už při otevření nového dvojpavilonu pro oddělení venericko-kožní a gynekologicko-porodnické v roce 1938 zdůraznil nemocniční referent a člen okresního výboru Josef Vaněk, že bude nutná nákladná adaptace stávajícího pavilonu chirurgie. Provoz nemocnice ukázal také potřebu dostavby pavilonu pro oddělení oční, ušní a krční. Nejzávažnějším důvodem ke stavbě bylo získání nových vyhovujících a reprezentativních prostor pro zmíněná oddělení.

Pavilon chirurgie.

Stálý vzrůst počtu pacientů chirurgie i z jiných krajů vedl k tomu, že musel být využit každý prostor a počet lůžek stoupl ze 131 na 156, někdy i na 202, což přesahovalo možnosti oddělení i zdravotnického personálu. Uvolnění druhého poschodí budovy pro chirurgické oddělení, když se gynekologicko-porodnické oddělení přestěhovalo do nového pavilonu, se ukázalo jako naprosto nezbytné. V letech 1934 - 1937 bylo na hradeckém chirurgickém oddělení vykonáno např. 1255 operací slepého střeva, 505 operací žaludku, 327 operací štítné žlázy atd. V těchto letech bylo také vytvořeno pododdělení urologické - pro chirurgické choroby močového ústrojí, jediné tohoto typu mimo pražskou Bulovku. Rozvíjela se také činnost neurochirurgická, ukázala se také nutnost vytvořit oddělení ortopedické.

V červenci 1938 podala královéhradecká okresní nemocnice na okresní úřad žádost a zároveň předložila plány adaptace chirurgického pavilonu a provedení stavebního řízení. Stavba byla ještě v červenci zahájena a zajišťovala ji opět firma Jan Mádlík a Jan Včelák z Hradce Králové. Správu stavby zajišťovala firma Ing. arch. Adámka a jeho asistenta Ing. Ranka.

Oproti původnímu plánu se v průběhu adaptace přistoupilo k několika úpravám. Výtah na elektrický pohon, který zajišťovala firma Vosáhlo z Prahy, byl proveden až do suterénu, kde se nacházel sklad prádla, zamezilo se tak provozním potížím spojeným s nošením prádla po schodech. Ve druhém poschodí byl původní gynekologický sál rozdělen na samostatné pokoje. Suterén byl nově rozdělen příčkou na dva sklady.

Adaptace chirurgického pavilonu byla dokončena začátkem roku 1939. Péčí správního výboru nemocnice bylo chirurgické oddělení vybaveno nejmodernějším vybavením. Jako počtu hradecké nemocnici, která se začala vyvíjet v ústav vědeckého

rázu, uskutečnila Československá chirurgická společnost v lednu 1939 výjimečně svoji členskou schůzi v prostorách hradecké nemocnice. Její účastníci, mezi nimiž byli i univerzitní profesori z celé republiky, shlédli nové pavilony nemocnice. Okresní úřad pak udělil používací povolení k nově adaptovanému chirurgickému pavilonu v březnu 1939.

Již v červnu 1939 se na schůzi správního nemocničního výboru projednával návrh pro vrchní správu nemocnice na zřízení samostatného oddělení ortopedického se samostatným primářem ortopedem. V čele oddělení stanul docent MUDr. Jaroslav Vavrda. Ortopedie byla zřízena při oddělení chirurgickém a měla 60 lůžek. Od původního plánu umístit ortopedii do Nechanic se ustoupilo a do nechanické nemocnice bylo naplánováno umístit oddělení tuberkulózní.

V květnu 1939 vzhledem k rostoucímu významu hradecké nemocnice, která se začala rozvíjet v nejvýznamnější ústav kraje, projednával okresní výbor nutnost vypracování programu dobudování nemocnice. Počítalo se s několika etapami, a to s ohledem na finanční možnosti a měnící se politickou situaci. V první etapě bylo počítáno s přístavbou očního a ušního pavilonu, ve druhé etapě se stavbou kotelny, dále pak s dostavbou prosektury, infekčního pavilonu, psychiatrického oddělení, stavbou obytného domu pro sekundáře, lednice, skladiště atd.

V srpnu 1939 udělil okresní úřad všeobecné veřejné nemocnici na základě podané žádosti stavební povolení na přístavbu očního a ušního pavilonu. Zemský úřad také schválil finanční příspěvek na další stavební úpravy nemocnice. Již v srpnu však došlo k odložení stavby prosektury do období po dobudování pavilonu pro oddělení oční - ušní.

Dvoupatrový přístavek byl proveden u části pavilonu určeného pro oddělení ušní a krční, o jedno patro bylo přistaveno také stávající křídlo v celém půdorysu. Získané prostory v suterénu sloužily jako skladiště, místnost v přízemí byla využita jako přijímací pokoj pro nemocné děti pro pozorování a zjišťování choroby. Místnost získaná v prvním patře přístavku sloužila pro tuberkulózní případy žen, ve druhém patře pro muže. V části přístavěného druhého patra vznikly pokoje pro nemocné, čajová kuchyň, prostory pro příslušenství, lázeň a WC.

U křídla určeného pro oddělení oční se půdorysná plo-

Pavilon oční - ušní před dostavbou.

Pavilon oční - ušní po přístavbě.

cha nezvětšila, proběhla pouze přístavba druhého patra. Nástavbou druhého patra bylo získáno osm nových pokojů pro nemocné, čajová kuchyň, příslušenství - dvě koupelny a toalety.

Ve všech prostorách bylo zavedeno ústřední topení, které zajišťovala firma Kaloria. Odpad byl veden do stávající nemocniční kanalizační sítě s vlastní filtrační stanicí.

Koncem roku 1939 byl na schůzi okresního zastupitelstva poprvé projednáván návrh na sloučení královéhradecké a nechanické nemocnice v jeden právní celek pod lékařským a ad-

ministrativním vedením nemocnice hradecké. Byla by tak sjednocena nemocniční agenda v celém politickém královéhradeckém okrese. Sloučení by znamenalo pro hradeckou nemocnici úlevu při návalu pacientů, léčení nemocných z Nechanicka na odborných pracovištích v Hradci Králové, jednotnou nemocniční sazbu v obou nemocnicích, snazší dislokaci lékařů, sester a nemocničního personálu. Jednání o sloučení obou nemocnic pokračovala však ještě po celý následující rok. Podmínkou sloučení bylo rovněž zmodernizování nechanické nemocnice.

Okresní výbor stále trval na dobudování a modernizaci hradecké nemocnice, předpokládané náklady byly vyčísleny zhruba na 15 milionů korun. Okresní úřad plánoval uhradit je půjčkami a z výnosu zdravotních přírůžek ústavu. V říjnu 1939 byly projednávány stavební akce, příslušný náklad měl být zařazen do mimořádného rozpočtu okresu za rok 1940.

Personální obsazení královéhradecké nemocnice k srpnu 1939 (ještě bez personálu nově vznikajícího ortopedického oddělení): 8 primářů, 23 sekundářů, 23 úředníků, 54 řádových a 16 diplomovaných sester, 57 služek a 24 zřízenců. Mimo to bylo v nemocnici zaměstnáno 11 sekundářů (bývalých vojáků) za byt a stravu, dokud nedostanou pevné místo. Stav nemocných se pohyboval kolem 750 - 800 osob.

Vzhledem k napjaté politické situaci a finanční náročnosti bylo stále obtížnější realizovat naplánované stavební práce v areálu královéhradecké nemocnice. Přesto se některé úpravy podařilo okresnímu výboru prosadit i v období druhé světové války.

Pavla Koritenská

DĚKUJEME * DĚKUJEME * DĚKUJEME * DĚKUJEME * DĚKUJEME * DĚKUJEME * DĚKUJEME

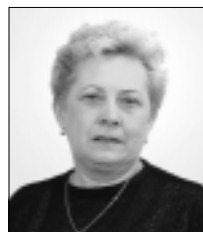
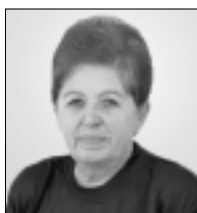
V průběhu letních a podzimních měsíců poděkoval doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové, těmto dlouholetým zaměstnancům při příležitosti skončení jejich pracovního poměru:

Paní Ireně Porubové, radiologické laborantce specialiste, pracovníci Kliniky onkologie a radioterapie. Paní Irena Porubová po absolvování pomaturitního specializačního studia na Střední zdravotnické škole v Hradci Králové nastoupila do KÚNZ Hradec Králové 1. 8. 1967 jako radioterapeutická laborantka na radioterapeutické oddělení Radiologické kliniky. Z důvodu péče o dítě rozvázala 24. 7. 1971 pracovní poměr, ale znovu na stejné pracoviště nastoupila 11. 10. 1971. V roce 1983 získala specializaci v oboru radioterapie. Na Radiologické klinice a později na Klinice onkologie a radioterapie pracovala 34 let až do skončení pracovního poměru 10. 8. 2001.

Paní Daniele Hartmanové, zdravotní sestře Kliniky nemocí kožních a pohlavních. Paní Daniela Hartmanová nastoupila do KÚNZ Hradec Králové 1. 5. 1978 jako dětská sestra na tehdejší Kožní kliniku (nyní Klinika nemocí kožních a pohlavních). Pracovala zde ve směnném provozu nepřetržitě třiatdvacet let až do skončení pracovního poměru 30. 9. 2001.

Paní Jiřině Jermanové, zdravotní laborantce Ústavu klinické mikrobiologie. Paní Jiřina Jermanová nastoupila do KÚNZ Hradec Králové 10. 10. 1973 jako laborantka do mikrobiologického odboru KHS. V oboru lékařské mikrobiologie pracovala později jako zdravotní laborantka v Oddělení - později Ústavu klinické mikrobiologie. Krátce zastupovala úsekovou laborantku a od roku 1980 byla zařazena jako laborantka pro náročnou práci. V mikrobiologických laboratořích působila paní Jiřina Jermanová téměř 28 let až do skončení pracovního poměru 30. 9. 2001.

Paní Zdeňce Vítkové, zdravotní sestře specialiste, pracovníci Oddělení dětské chirurgie. Paní Zdeňka Vítková nastoupila do KÚNZ Hradec Králové na Dětskou kliniku 19. 7. 1961 jako absolventka Zdravotnické školy v Hradci Králové, kde vystudovala obor dětská sestra. Nejprve pracovala v ambulantním provozu, dále na

lůžkovém oddělení ve směnném provozu, ale převážnou dobu jako instrumentářka na operačních sálech nově (v r. 1960) zřízeného Oddělení dětské chirurgie. Po osamostatnění oddělení v r. 1982 se stala jeho pracovnící. Na Oddělení dětské chirurgie působila nepřetržitě 40 let. Pracovní poměr ukončila odchodem do důchodu 31. 8. 2001.

Paní Jiřině Jermanové, zdravotní laborantce Ústavu klinické mikrobiologie. Paní Jiřina Jermanová nastoupila do KÚNZ Hradec Králové 10. 10. 1973 jako laborantka do mikrobiologického odboru KHS. V oboru lékařské mikrobiologie pracovala později jako zdravotní laborantka v Oddělení - později Ústavu klinické mikrobiologie. Krátce zastupovala úsekovou laborantku a od roku 1980 byla zařazena jako laborantka pro náročnou práci. V mikrobiologických laboratořích působila paní Jiřina Jermanová téměř 28 let až do skončení pracovního poměru 30. 9. 2001.

Oddor personálních vztahů FN

Marie Rybářová jubilační

Po padesátce začíná člověk zpravidla hlouběji bilancovat svůj život. Životní jubileum však může být také impulzem pro jeho okolí, aby se zastavilo v chvatu dní a poohlédlo se za prací jubilanta či jubilantky. Takový podnět k ohlédnutí nám přinesl též rok 2001, v němž se dožívá polokulatého životního jubilea PhDr. Marie Rybářová. Východní Čechy (zejména půvabné Nové Město nad Metují) a výstavný Hradec Králové se staly jejím působištěm. Zdravotnictví a příprava zdravotnických pracovníků pak její celoživotní láskou a profesionálním osudem.

Pracovníci Lékařské fakulty UK i Fakultní nemocnice ji dnes znají jako odbornou asistentku Ústavu sociálního lékařství, kde s pokorou, pečlivostí a zaujetím vyučuje mediky i bakalářky humanitním tématům. Kde neúnavně poskytuje psychologickou první pomoc všem, kdož ji potřebují. Než se však mohla věnovat tomu, v čem je jedinečná, musela projít dlouhou životní cestou.

Přestože vždy tíhla k humanitním oborům, totalitní režim ji už jako dospívající dívku zařadil do velmi nepřijemné kádrovací příhrádky, která zněla: „nevyrovnala se s náboženskou otázkou a zřejmě se vyrovnat nehodlá“. V té době to byl jasný rozsudek nad možností studovat humanitně zaměřenou školu. Zbývala cesta jiným směrem a M. Rybářová se po ní vydala. Absolvovala Střední zdravotnickou školu v Hradci Králové. Zdánilivě slepá ulička však otevřela novou naději. Po krátkém působení v roli laborantky na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové se jí nakonec podařilo dostat se na Filosofickou fakultu UK v Praze, kde vystudovala pedagogiku a psychologii, obory, které si přála. V roce 1972 - už jako absolventka vysoké školy - nastoupila na Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové, kde pracuje dodnes, tedy téměř třicet let. Pro dnešní třešňáčky vysokoškoláky věc těžko pochopitelná.

Na hradecké lékařské fakultě zahájila své působení na Katedře sociálního lékařství. V roce 1974, kdy byl zřízen kabinet pedagogiky a metodologie, do něj přešla a věnovala se aplikovanému pedagogicko-psychologickému výzkumu. Jedním z klíčových letopočtů se pro její život stal rok 1975, kdy byla na fakultě založena pedagogicko-psychologická poradna. Spolu s MUDr. Hanou Chrobákovou se nadšeně ujala poradenské činnosti pro vysokoškoláky. Dodejme, že zmíněnou poradnu, která funguje dodnes, prošlo za pětadvacet let mnoho klientů: stovky studentů v tisících terapeutických setkání, desítky pracovníků fakulty i fakultní nemocnice. Naprostě většině z nich se podařilo (s profesionální pomocí odborníků) vyrovnat se se svými problémy studijními, osobními či rodinnými. Je zásluhou dr. Rybářové, že poradna na LF UK je nej-

déle fungujícím vysokoškolským poradenským zařízením v celé České republice. V posledních letech dr. Rybářová vede tuto poradnu se skupinou spolupracovníků a rozšiřuje formy práce i okruh klientů (psychoterapeutický kruh pro zájemce z řad studentů, poradenské služby pro zahraniční studenty medicíny a pro adeptky bakalářského studia ošetřovatelství).

Po roce 1989 se konečně mohla vrátit k učitelské profesi a to opět na Katedru, později Ústav sociálního lékařství. Vyučuje zde některé partie z historie medicíny, vede semináře o psychologii medika, vyučuje psychologickou propedeutiku; v bakalářském studiu ošetřovatelství přibližuje studentkám zdravotnickou psychologii, psychodiagnostiku, psychoterapii. Nepracovala a nepracuje však jenom s vysokoškoláky. Po celou svou profesionální dráhu se zajímala o pomaturitní vzdělávání zdravotních sester. Ve spolupráci s Institutem pro další vzdělávání SZP v Brně ráda přednášela sestřím z praxe a citlivě zkoušela ty, které si chtěly zvýšit svoji kvalifikaci.

Dr. Rybářová není studený akademický typ. Má ráda lidi, dokáže se vcítit do jejich trápení, snaží se jim vlévat naději a povzbuzuje je, aby sami hledali řešení problémů. Její snaha pomáhat lidem, dávat je dohromady, je příslovecná. Její vlídný, vemlouvavý a uklidňující hlas znají všichni; studenti ji mají rádi a projevují to různými způsoby od tiché vděčnosti až po dobromyslné parodování jejího projevu na „poslední přednášce“ v 5. ročníku. Jakkoli je svou povahou mírná, v klíčových okamžicích dokáže být rozhodná a nebojácná, což osvědčila těsně po 17. listopadu roku 1989, kdy zdaleka nebylo jasné, jak budou události probíhat a co všechno se může ještě stát, než režim padne.

Její doménou zůstává přímý mezilidský kontakt, neboť umí jednat s lidmi. Proto i její výzkumné aktivity směřují do této oblasti. Je spoluautorkou několika monografií (Jak racionálně studovat na lékařské fakultě - 1989, Dítě a bolest - 1997). V současné době se zabývá zkoumáním strategií, které volí hospitalizované děti, aby zvládly zvláště náročné zátěžové situace. Spolu s Jaroslavou Pečenkovou studují možnosti a meze sociální opory u dětí hospitalizovaných na hemato-onkologickém oddělení Dětské kliniky FN.

Kdybychom měli zkratkovitě vyjádřit její osobnostní rysy, pak bychom museli jít do mizejícího světa a sáhnout k výrazům, které dnes nepatří do běžného dravého života. Je pro ni typická trpělivost, slušnost, vlídnost, snaha povzbuzovat umdlévající, snaha usmiřovat znesvářené, hojivý optimismus. Takoví lidé jsou vzácní a je dobře, že jsou mezi námi.

Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.

Pocta velkým osobnostem medicíny

Dne 1. října 2001, v den zahájení nového akademického roku 2001/2002, se ve Fingerlandově ústavu patologie ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové uskutečnilo slavnostní setkání pracovníků Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice, při kterém byla odhalena busta zakladatele ústavu profesora Antonína Fingerlanda a pojmenována posluchárna po budovateli ústavu profesorovi Vladimíru Vortelovi.

V první části slavnostního setkání připomněl curriculum vitae a životní dílo **prof. MUDr. Antonína Fingerlanda, DrSc.**, ředitel Fakultní nemocnice docent Leoš Heger (zkráceno redakcí):

Busta prof. Antonína Fingerlanda umístěná ve foyeru Fingerlandova ústavu patologie. Foto PhDr. Vladimír Panoušek

Profesor Fingerland se narodil 26. února 1900. Primářem královéhradecké prosektury se stal již ve svých osmadvaceti letech, když byla v roce 1928 otevřena zdejší nová okresní nemocnice. Několik let vedl současně i infekční oddělení. A byl to právě on, kdo svým úsilím o zveřejnění lékařské práce v nemocnici značně přispěl k tomu, že mohla být v roce 1945 v Hradci Králové zřízena pobočka Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a okresní nemocnice přeměněna v nemocnici klinickou. V roce 1945 se habilitoval pro obor patologické anatomie a histologie, v roce 1946 byl jmenován profesorem. Ve své vědecké činnosti se prof. Fingerland zaměřil zprvu na patologii infekčních chorob, později na otázku patogenního významu kouření cigaret a vztahu kouření k plicní rakovině

a jiným chorobám. Některými svými pracemi - např. *Oesophagitis herpetica* či *Patogeneze a patologie vrstevnatých tuberkulomů plic* - zajistil naší vědě prioritní místo ve světovém měřítku.

Prof. Fingerland vedl ústav patologické anatomie až do svých sedmdesáti let, ovšem s vynucenou krátkou přestávkou, když pro své odmítnutí přednášet o „objevech“ Olgy Borisovny Lepěšinské byl v roce 1954 dočasně vyloučen z tehdejší Vojenské lékařské akademie, na kterou byla královéhradecká fakulta v letech 1951-1958 přeměněna. Ale ani po odchodu do důchodu svou práci neopustil a do ústavu dále docházel, a to ještě řadu let po dovršení svých devadesátin. Zemřel 27. 12. 1999.

Za čtyři desítky let, kdy stál v čele prosektury a později Katedry patologické anatomie, vybudoval profesor Antonín Fingerland moderní ústav, který se i dnes úspěšně rozvíjí v tradicích svého zakladatele. Zásluhy prof. Fingerlanda byly oceněny nejvyššími uznáními - připomeňme si alespoň medaili J. Ev. Purkyně a čestné členství České lékařské společnosti J. Ev. Purkyně, zlatou pamětní medaili Univerzity Karlovy a čestný titul Rytíř českého lékařského stavu. Byl jmenován čestným občanem města Hradec Králové i rodného města Jičína. Dostalo se mu i vřelého neoficiálního uznání, když v roce 1992 byl královéhradecký ústav patologie nazván Fingerlandovým ústavem patologie.

Po ukončení svého projevu prohlásil docent Leoš Heger bustu profesora Fingerlanda - dílo královéhradeckého sochaře Josefa Škody - za symbolicky odhalenou. Poté účastníci slavnosti přešli do vstupních prostor posluchárny ústavu, aby vzdali poctu památce druhé velké osobnosti královéhradecké patologické anatomie - **prof. MUDr. Vladimíra Vortela, DrSc.** Tentokrát se ujal slova děkan Lékařské fakulty UK profesor Ivo Šteiner (zkráceno redakcí):

Profesor Vladimír Vortel se narodil 19. ledna 1916. Jeho studium lékařství bylo přerušeno uzavřením českých vysokých škol, avšak během války pracoval jako pomocný laborant v pražském patologicko-anatomickém ústavu profesora Hamperla. Po skončení války rychle dokončil studia a po promoci v roce 1946 nastoupil na nově zřízenou pobočku Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové jako asistent na Katedru patologické anatomie k prof. Fingerlandovi. V roce 1954 se habilitoval a v roce 1961 byl jmenován profesorem. V letech 1961-1970 byl proděkanem pro výzkum na zdejší Lékařské fakultě UK.

Ve své vědecké práci se profesor Vortel věnoval zejména patologii infekčních chorob a patologii kožních chorob. Řada jeho prací přinesla světově prioritní nálezy. Připomenout si můžeme např. práce o proteové encefalitidě novorozenců, cytomegalovirové infekci, klíšťové encefalitidě, smrtelné varicele, generalizované infekci herpes simplex, vzteklině, *Pneumocystis carinii*.

Z žáka a učitele se stali blízcí spolupracovníci, profesor Vortel spolu s profesorem Fingerlandem vytvořili ve vedení Ústavu patologie vynikající dvojici, která se vzácně doplňovala. Oba také stáli u výstavby nové budovy ústavu v letech 1966-68. Počátkem roku 1970, po penzionování profesora Fingerlanda, se profesor Vortel stal oficiálním přednostou ústavu. Bohužel ale jen asi na půl roku. Jeho hradecké období bylo násilně

Děkan prof. Šteiner (vpravo) a ředitel FN doc. Heger pod pamětní deskou věnovanou prof. Vortelovi.
Foto Eva Vídeňská

ukončeno v době tzv. normalizace po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy. Byl perzekvován, zbaven funkcí proděkana i přednosta ústavu a bylo mu znemožněno učit. Posléze byl roku 1975 přinucen odejít z fakulty. Působil pak

jako vedoucí oddělení patologie ve Výzkumném ústavu pro farmacii a biochemii v Rosicích nad Labem. Své zkušenosti z humánní patologie zde transformoval do patologie veterinární. Ale z humánního zdravotnictví se tím nevytratil - Rosice nad Labem se staly na dlouhá léta neoficiálním konzultačním centrem pro všechny patology.

Za svou vědeckou, pedagogickou i organizační práci byl profesor Vortel odměněn řadou cen a vyznamenání - jmenujme zde alespoň zlatou medaili Lékařské fakulty UK v Hradci Králové, prestižní Purkyňovu cenu a stříbrnou medaili Univerzity Karlovy. Po roce 1900 byl také jmenován emeritním profesorem naší fakulty.

Profesor Vladimír Vortel zemřel ve věku nedožitých osmdesáti pěti let 13. prosince 2000.

Závěrem svého projevu poděkoval děkan prof. Šteiner řediteli Fakultní nemocnice doc. Hegerovi za to, že nemocnice ideově i materiálně podpořila snahu pracovníků Fingerlandova ústavu patologie vyjádřit úctu dvěma velkým osobnostem ústavu, fakulty, nemocnice a české medicíny. Poté prohlásil pamětní desku věnovanou prof. Vladimíru Vortelovi za symbolicky odhalenou a posluchárnu ústavu za oficiálně pojmenovanou „Vortelova posluchárna.“ Slavnostním přípitkem pak bylo setkání ukončeno.

Redakce

Výdra / Foto Jan Smit

Historie i současnost Univerzity Karlovy ve fotografiích Jana Smita

Při příležitosti zahájení akademického roku 2001 / 2002 byla dne 2. října 2001 ve výstavních prostorách budovy teoretických ústavů Lékařské fakulty UK v Hradci Králové slavnostně otevřena první část výstavního cyklu „JAN SMIT - Fotografie“, nazvaná „Univerzita Karlova 1990-2001 - léta obrody / Architektonické skvosty Karolina“. Již z názvu této výstavy vyplývá, že měla dvě témata: jednak portréty některých významných osobností vědy, umění a politiky, jež byly hosty Univerzity v posledních deseti letech, jednak fotografie architektonických děl ze staroslavného Karolina.

Úvodní slovo při vernisáži pronesl profesor Ladislav Chrobák. Vlevo autor výstavy Jan Smit. Foto Beatriz Pražáková

Spokojen mezi královéhradeckými přáteli se zdál být autor vystavených fotografií Jan Smit... Foto PhDr. Vladimír Panoušek

Tematicky jakoby výstava přímo symbolizovala nový akademický rok 2001 / 2002 - první, jenž cele spadá do třetího tisíciletí: vyjadřuje náš hold Univerzitě, která po staletí i v současnosti trvale a nejspolehlivěji reprezentuje náš národ, ale naznačuje i potřebu obratu myslí k historii, která nejlépe učí o naší identitě a závazcích vůči dalším pokolením. Potěšující je, že mezi autorem vybranými snímky významných osobností jsme mohli spatřit i portréty Hradečanů, arcibiskupa Mons. Karla Otčenáška a představitelů naší fakulty - profesora Jaroslava Procházky a akademika Rudolfa Petra.

Úvodní slovo na vernisáži pronesl prof. MUDr. Ladislav

K dobré náladě přispělo kvinteto Art-Q.

Foto Marcela Smitová

Chrobák, CSc., emeritní profesor Univerzity Karlovy a představitel Kabinetu dějin lékařství královéhradecké Lékařské fakulty UK. Nastínil curriculum vitae Jana Smita a zdůraznil jeho čtyřicet let trvající sepětí s Univerzitou Karlovou, jež nakonec vyústilo v angažmá v Archivu Univerzity Karlovy. Vyslovil obdiv nad šíří uměleckého zájmu autora, který kromě portrétní tvorby a fotografie architektur, archiválií a uměleckých děl má i bytostný vztah k přírodě. Zázračná síla života, promítající se do krajin i jednotlivých přírodních útvarů, Jana Smita neodbytně oslovuje. To mohli poznat i čtenáři královéhradeckého časopisu Fakultní nemocnice a Lékařské fakulty SCAN, se kterým Jan Smit již několik let spolupracuje. Dále profesor Chrobák připomněl, že fotografie Jana Smita doprovázejí i významné univerzitní publikace, např. „Dějiny Univerzity Karlovy“, „Univerzitní slavnosti“ a zvláště pak knihu „Umělecké památky Univerzity Karlovy“, kterou vybavil bezmála šesti sty fotografií. Současná výstava Jana Smita, uskutečněná na naší fakultě při příležitosti zahájení akademického roku 2001 / 2002, je zároveň i autorovým vyznáním lásky a úcty k Univerzitě Karlově. A právě tento vztah k Alma mater Carolina, řekl profesor Chrobák, ho s Janem Smitem duchovně nejvíce spojuje.

S otevřením výstavy Jana Smita vstoupil na půdu fakulty i nefalšovaný swing v podání královéhradeckého kvinteta Art-Q v čele s populárním Otou Štantejským. Euforizující hudba přispěla k optimistické náladě a nebylo divu, že v závěru vernisáže došlo k několika hudebním předávkům. Slavnostní zahájení výstavy a nového akademického roku se tak stalo i příležitostí k radosti a řadě přátelských setkání.

Spokojeni byli (zleva) i předseda AS doc. Geršl, děkan prof. Šteiner a proděkan prof. Červinka. Foto Beatriz Pražáková

Ve slavnostní atmosféře, optimisticky umocněné swingem, sdíleli pocit radosti i další hosté vernisáže. Foto Marcela Smitová

Společenská událost vernisáže však měla ještě milé pokračování. Děkan prof. Ivo Šteiner jako ocenění zásluh o prezentaci naší fakulty v časopisu SCAN a jako poděkování za připravenou výstavu udělil bronzovou pamětní medaili autorovi výstavy Janu Smitovi, a jako ocenění dlouholeté prezentace fakulty ilustrační i volnou uměleckou tvorbou a organizováním výstav uměleckých děl na fakultě udělil bronzovou pamětní medaili PhDr. Josefu Bavorovi, odbornému pracovníkovi Ústavu anatomie Lékařské fakulty UK, malíři a ilustrátorovi. Pamětní medaile děkan jmenovaným pánům předal za přítomnosti předsedy Akademického senátu Univerzity Karlovy a předsedy akademického senátu královéhradecké Lékařské fakulty UK docenta Vladimíra Geršla, proděkana Lékařské fakulty UK v Hradci Králové profesora Miroslava Červinky a profesora Ladislava Chrobáka.

PhDr. Vladimír Panoušek

Jen na chvíli jsme zastihli děkana prof. Šteinera nad obrázky z historie Univerzity Karlovy starostlivě zamyšleného. Foto Marcela Smitová

KRÁLOVÉHRADECKÉ EVERGREENY

Odpolední vizita

Asistentka MUDr. Radochová jde na interní klinice na odpolední vizitu. Vstoupí na čtyřlůžkový pokoj na stanici B a ptá se: „Nepotřebujete nic, dámy?“ - „Pěkně děkujeme, paní doktorko, my už jsme v kiosku byly.“

Vy tomu tak rozumíte

Profesorka Rozsivalová, přednostka kožní kliniky, vyšla ze své kanceláře a zamířila k lůžkovému oddělení. U lůžkových dveří se střetla s mužem, který se je právě snažil otevřít rukou zabalenou do kapesníku. „U nás se nemusíte bát otvírat dveře rukou. Tady se žádnou kožní chorobou nenakazíte,“ snažila se příchozího uklidnit. Ten si ji však změřil pohrdavým pohledem a dodal: „Jó, vy tomu tak rozumíte!“

Slepičí farma

Když jednou při vizitě došla profesorka Rozsivalová k posteli staré ženy, povšimla si velké krabice uložené pod nočním stolem. Ke svému nemalému překvapení v ní objevila dvacet čerstvě vylíhlých kuřátek. „Tu kuřátka tu v nemocnici nemůžete mít,“ snažila se stařence dobrácky vysvětlit. „Co mám ale dělat?“

Mladí odjeli na dovolenou a přinesli mi je, abych se o ně týden postarala,“ vysvětlovala pacientka zkroutěně. V této situaci byla každá rada drahá. Nakonec se obloženost kliniky na týden zvýšila o dvacet „pacientů“. Nutno dodat, že díky pečlivé péči sestřiček všichni přežili.

Mužná síla

Profesor Jurkovič při velké vizitě položil staršímu nemocnému několik otázek případných pro jeho vyšší věk: jak mu chutná jíst, jak je to se stolicí a zda nemá obtíže s močením. Po příznivých odpovědích položil otázku poslední: „A jak je to s vaší mužnou silou?“ - „Budete se divit, pane profesore, ale kdybyste mě nedrželi na téhle posteli, tak bych vás rozhodně přebral,“ zněla přesvědčivá odpověď.

Byl či nebyl?

Dr. H. slyšel ze svého pokoje, kde shodou okolností leželo několik stařenek trpících již arteriosklerózou, hlasitou diskusi, ba skoro křik. Vešel proto do pokoje se slovy: „Tak copak se děje?“ A stařenky, jedna přes druhou, vysvětlují: „My se, pane doktore, nemůžeme dohodnout, jestli už byl oběd nebo ne.“

L.Ch.

Prosluněné dny babího léta nás vylákaly do zákoutí šumavských hvozdů, slatin, bystřín a jezer. Cílem naší první cesty bylo Černé jezero (foto 1) - největší, nejhlubší (40 m) a nejníže položené. Jako všechna šumavská jezera vzniklo v době čtvrtohor, kdy po ústupu doby ledové zůstaly po ledovcích zahloubené pánve - ledovcové kary. Tajemná, do šedomodra přecházející plocha jezera inspirovala k tvorbě řady umělců (J. Neruda: *Romance o Černém jezeru*, E. Krásnohorská, A. Heyduk, J. Vrchlický, J. Preisler aj.). V padesátých letech zde StB zinscenovala „nález“ nacistického archivu, uloženého na dně jezera. Místo dokumentů byl ovšem v bednách bezcenný papír. Akce měla rozpoutat nenávistnou kampaň vůči sousedům. S pozůstatky tohoto smutného období jsme se v tomto kraji setkali několikrát.

Přes výmoly, kameny a mokřiny docházíme k Čertovu jezeru (foto 2). Je o něco méně hluboké (36 m), zato stěna Jezerní hory (1343 m. n. moř.) ční do výšky 330 m nad hladinu jezera. Sedíme na břehu a s pokorou a úctou vnímáme velebnost přírody, prostoupenou klidem a mírem. Inspirace k tvorbě přímo vybízí (R. Rozkošný: *opera Čertovo jezero*). Podle pověsti se zde utopil dábel, když mu na ocas přivázala kámen dívka, kterou se pokusil stáhnout do pekla. Při zápase vyrýval dolinu, ve které se nakonec sám utopil.

Na silnici do Práší už cestář nebyl, a tak jdeme lesem, horskou loukou, mjíme jezerní slatiny (foto 3). Mezi balvany porostlými lišejníkem zurčí Jezerní potok a již stojíme na hrázi ledovcového Prášílského jezera. Jezerní stěna dosahuje výšky 150 m a jehličnatý porost na ní je značně prořídilý následkem ničující větrné smršti r. 1989 a těžko se vzpamatovává. Proto byl vypracován program zalesňování Šumavy, kdy méně odolné monokultury jsou nahrazovány smíšeným lesem, schopným přežít zdejší drsné podmínky. Zato o strašidla zde není nouze. O půlnoci se z temné hladiny vynořuje Jezerní paní a za doprovodu sboru duchů pje dojemné písně. Svědectví o tom podal pašerák Tabákový Petr. Pomníček na hrázi připomíná návštěvníkovi tragickou smrt studenta Kareise v r. 1927.

Naše cesta pokračuje podél divokého, balvanitého řečiště Vydry (viz foto na str. 19) k málo známému ledovcovému jezeru Laka. Leží v bývalém vojenském prostoru, a díky tomu je zde příroda takřka neporušená. Javorová alej, rozlehlá horská louka a ocitáme se v ruinách vesničky Hůrka (Hurkenthal), do r. 1945 světoznámé výrobou benátských zrcadel. V zubožené kapli sv. Kříže, jediné stavbě, která zde zůstala, bývala hrobka sklářů Abelů a Hafenbrádlů, ze kterých pocházel Klostermann. Kousek cesty, a před námi se otvírá pohled nejpůsobivější - jezero Laka (foto 4). Je nejmenší, nejvýše položené a poměrně mělké (4 m). Dno pozvolna zarůstá a u břehů se objevují plovoucí ostrůvky travin.

K poslednímu jezeru vede cesta nejkrásnějším

ze šumavských údolí - Jelenským - nádherným smíšeným lesem. Střídají se zde smrk, bříza, jedle, borovice, dub - hrající všemi barvami. Mjíme Říjiště, hledáme motivy, a nakonec se sápeme kamenným mořem na nejvyšší horu Šumavy - Plechý. A jak ani jinak na Šumavě být nemůže, je zde doupe čertů a na samém vrcholu příhodná plošina, předurčená k sabatům čarodějnic. Sestupujeme k ledovcové Jezerní stěně svisle spadající několik set metrů do Plešného jezera (foto 5 - Marcela Smitová). Zde je umístěn pomník Adalberta Stifftera, německy písčícího spisovatele z Horní Plané. Ve svých dílech oslavuje krásy přírody a ušlechtilé mezilidské vztahy. Odtud se

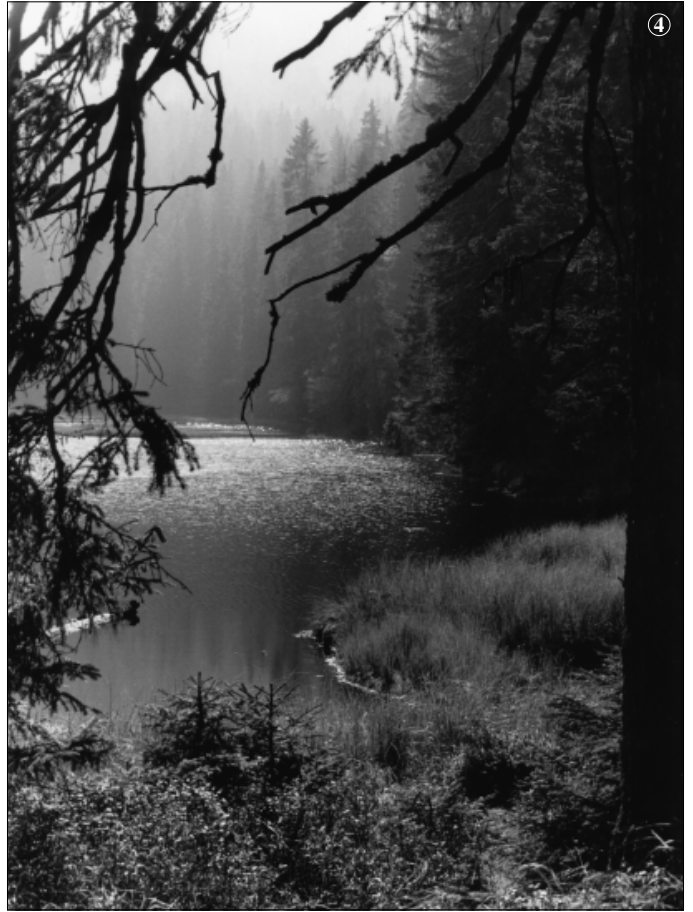
nabízí široký rozhled po kraji: Jezerní stěna, Vítkův kámen, Knížecí stolec a Lipno. Zde v botanickém a přírodovědném ráji končíme „fotosafari“, s duší zjemnělou a prostoupenou nepopsatelnými prožitky z takřka panenské přírody. Shodujeme se, že pokud se lidé chovají k přírodě ohleduplně a s porozuměním, vrací jim ona jejich péči svou znovuzískanou nebyvalou krásou. Loučíme se s tichým přáním, aby vznikly další takové oblasti v naší vlasti.

J. S.

ZEMĚ LIDÍ objektivem JANA SMITA

①

PAMĚTNÍ MEDAILE FAKULTY UDĚLENA PhDr. JOSEFU BAVOROVI

Jako ocenění zásluh o prezentaci fakulty udělil děkan prof. Ivo Šteiner bronzovou pamětní medaili Lékařské fakulty UK v Hradci Králové PhDr. Josefu Bavorovi, ilustrátorovi, malíři a kurátorovi výstav uměleckých děl na půdě školy. Medaili mu předal za přítomnosti předsedy Akademického senátu fakulty docenta Vladimíra Geršla, proděkana LF UK profesora Miroslava Červinky, emeritního profesora Ladislava Chrobáka a hostů - Mistra Jana Smita a jeho choti - krátce po slavnostním otevření výstavy „Jan Smit - Fotografie“, uspořádané k zahájení akademického roku 2001/2002. K udělení pamětní medaile panu doktorovi Josefu Bavorovi srdečně blahopřejeme.

ČESTNÉ ČLENSTVÍ POLSKÉ ODBORNÉ SPOLEČNOSTI UDĚLENO PROF. VLADIMÍRU PALIČKOVI

Na 14. sjezdu Polské společnosti laboratorní diagnostiky, který se uskutečnil v září t.r. v Poznani, bylo uděleno čestné členství této společnosti prof. MUDr. Vladimíru Paličkovi, CSc., přednostovi Ústavu klinické biochemie a diagnostiky. Blahopřejeme panu profesorovi Vladimíru Paličkovi k tomuto ocenění.

MONOGRAFIE DOC. JANA BUREŠE A MUDr. STANISLAVA REJCHRTA

V nakladatelství Grada, Avicenum vyšla v nedávných dnech monografie „Vyšetření tenkého střeva a enteroskopický atlas“ autorů J. Bureš, S. Rejchrt a kolektiv. Kniha je doplněna dvěma audiovizuálními CD (v češtině a v angličtině). Pánům doc. MUDr. Janu Burešovi, CSc., a MUDr. Stanislavu Rejchrtovi, Ph.D., k vydání této významné publikace gratulujeme.

DVĚ VÝZNAMNÉ ZAHRANIČNÍ PRÁCE PROFESORA JANA LIBIGERA

V nakladatelství Kluwer Academic Publishers (Dordrecht, Boston, London) vyšla monografie **Early Intervention in Psychotic Disorders**. Editory této knihy byli Tandy Miller (Yale University), Sarnoff A. Mednick (University of California), Thomas H. McGlashan (Yale University), Jan Libiger (Psychiatrické centrum Praha), Jan Olav Johannessen (Rogaland Psychiatric Hospital). Kniha o rozsahu 289 s., přinášející příspěvky ze stejnojmenného vědeckého workshopu NATO (Praha, 1998), byla vydána ve spolupráci s vědeckým komitétem NATO (NATO Sciences Series, D - Behavioural and Social Sciences - Vol. 91). ISBN 0-7923-6749-9.

Prof. MUDr. Jan Libiger, CSc., (původně učitel na 3. LF UK a pracovník Psychiatrického centra Praha, od 1. 9. 1999 přednosta Psychiatrické kliniky FN HK) je autorem kapitoly Essay concerning Treatment of a „Moving Target“.

V nakladatelství Klartext Verlag (Essen) vyšla v letošním roce kniha **Mensch und Medizin in totalitären und demokratischen Gesellschaften** s podtitulem „Beiträge zu einer tschechisch-deutschen Tagung der Universitäten Prag und Düsseldorf“. (178 s., ISBN 3-89861-007-1). Editory knihy jsou Thomas Ruzicka, Michal Anděl, Martin Bojar, Detlef Brandes, Alfons Labisch. Autorem kapitoly „Psychiatrie und Gesellschaft: der geistig kranke Mensch im Kommunismus und in der Demokratie“ je prof. MUDr. Jan Libiger, CSc.

K významnému zahraničnímu akademickému úspěchu a ke zdařilému příspěvku ze sféry sociální psychiatrie panu profesorovi Janu Libigerovi srdečně blahopřejeme.

Slova „rasismus“ a „xenofobie“ se v posledních letech staly značně frekventovanými výrazy nejen u nás, ale v celém „západním“ světě. Současně se zformovala i silná, legislativně podpořená společenská obrana vůči vše-

STRACH Z PRAVDY?

mu, co jen trochu rasismus připomíná, a formálně odmítána je i xenofobie. Co však zatím zůstává opomíjeno, je zkoumání psychologické podmíněnosti obou těchto jevů. Obecně je rasismus definován jako nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy či etnika lidově považovaného za rasu, obracející se zpravidla proti menšině „s výraznějšími rozlišovacími znaky fyzickými, jazykovými, profesionálními, náboženskými atd.“ (M. Ransdorf, J. Linhart). Psychologie jako by nebyla. A přece máme dílčí poznatky ze sociální psychologie, které leccos vysvětlují. Pokud jde o rasismus, víme například, že u řady skinheadů jejich nenávist a agrese vůči lidem odlišné kultury či barvy pleti vzrůstá z trvalého afektivního napětí, podmíněného pocitem neuspokojení falešného, nadhodnocujícího sebevědomí. Říkáme tomu „afekt neadekvátnosti“ a zjišťujeme jej poněkud více tam, kde již od dětství dochází u jedince k rozporu mezi jeho falešným, neadekvátním sebehodnocením a jeho malou schopností dostat požadavkům a očekáváním společnosti.

Podobně v případě xenofobie existují poznatky o tom, že zdrojem obav z přítomnosti příslušníků jiného národa či etnika bývá strach jedince, že bude těmito lidmi manipulován. Projevuje se to i u nás ve vztahu majoritní společnosti k romské menšině. Může zde hrát roli neporozumění, ale pravda je, že u mnohých Romů se s manipulujícím postojem skutečně setkáváme. Naopak u vynikajících, vzdělaných osobností romského etnika jej nezjistíme. A tak zde zůstává otázka, na kterou ovšem již sama psychologie nemůže odpovědět: Je sklon k sociální manipulaci projevem svěbytné romské kultury (na kterou se leccos svádí) nebo jde jen o specifickou obranu při pocitu diskriminace a křivdy? Ale to se zatím, pokud vím, nepokusili zodpovědět ani sociologové, ani sociální antropologové. Bojíme se snad pravdy?

PhDr. Vladimír Panoušek

scan

Redakční rada: doc. MUDr. Jiří Bittner, CSc., doc. PhDr. František Dohnal, CSc., MUDr. Ivan Drašner, doc. MUDr. Herbert Hanuš, CSc., Ing. Rudolf Horák, prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Ing. Eva Kvapilová, PhDr. Vladimír Panoušek, Jarošlava Pečenková, Mgr. Libuše Plášilová, prof. RNDr. Vladimír Srb, DrSc., prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., Miroslav Všečeka.
Redakce: Fakultní nemocnice, 500 05 Hradec Králové, tel. 049/5832222 (tel. ve FN 2222)